

DISSERTATIO PHYSIOLOGICO-
MEDICA INAUGURALIS,
DE MENSIBUS, EX MATERIA
QUADAM PECULIARI,
OVARIIIS SECRE-
TA, ORIUNDIS.

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

EX AUCTORITATE RECTORIS MAGNIFICI

BAVII VOORDA,

J. U. D. ET PROF. JUR. CIV. ET HOD. ORD.

NEC NON

AMPLISSIMI SENATUS ACADEMICI CONSENSU
ET NOBILISSIMAE FACULTATIS
MEDICAE DECRETO,

PRO GRADU DOCTORATUS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS, AC
PRIVILEGIIS RITE, ET LEGITIME
CONSEQUENDIS,

Publico Examini submittit

PHOEBUS HITZERUS THEMME,

GRONINGA BATAVUS.

REG. SOCIET. MEDIC. EDINBURG. SODAL.
ET SOC. PHIS. EDINENS. SOC. HON.

Ad diem xxv. Junii c1c1ccclxxxi. H. L. Q. S.

LUGDUNI BATAVORUM,
APUD LUZAC ET VAN DAMME,
MDCCLXXXI.

ANNUENTE SUMMO NUMINE
9 U A M 9

APPLI SIMILIS NATUS ACADEMICI CONSENSU

PRO GRADU DOCTORATUS

GRONINGA. BATAVUS.

REG. SOCIÉTÉ MÉDIC. ÉDINBURG. 20041.
AT SOC. PHIS. ÉDINBURG. 25C. 104.

As them new Jewin cisterns H. L. Q. 2.

AND LUNAC ET AL DAMME
MDCCLXXI

CONSULTISSIMIS VIRIS.

D. HENRICO JOHANNI NAUTA.

J. U. DOCTORI, CELEBRIS COLLEGII XXXVI VIRORUM CIVITATIS GRONINGANÆ, (VULGO *Taal mannen en Gezworene Meente*) MEMBRO QUONDAM DIGNISSIMO; NUNC VERO NOMINE PRÆPOTENTIS SENATUS GRONINGANI VECTIGALIIUM, TRIBUTORUMQUE CIVITATIS, AC JURIS STAPULÆ (VULGO *de Stads Pundtkamer*) CURATORI VIGILANTISSIMO, FIDELISSIMO, EJUSDEMQUE COLLEGII PRÆSIDI STRENUISSIMO.

AVUNCULO SUO UNICO, OLIM TUTORI FIDELISSIMO, CARISSIMO, QUI PATRIS ADINSTAR AB IPSA INFANTIA AD HUNCCE DIEM USQUE SALUTEM SUAM PROMOVERE CONATUS EST, AD ULTIMUM VITÆ HALITUM COLENDO, VENERANDO.

NEC NON

D. HEMMONI ARNOLDO WERUMEUS.

J. U. DOCTORI, EJUSDEM INSIGNIS COLLEGII XXXVI VIRORUM MEMBRO SPECTATISSIMO, UT ET COLLEGII AD JUS STAPULÆ GRONINGÆ CONSTITUTUM DIRIGENDUM ASSESSORI DIGNISSIMO, GRAVISSIMO.

ET

D. HENRICO GULIELMO HOVING.

J. U. DOCTORI, MEMORATI SPECTATI XXXVI VIRORUM MEMBRO HONESTISSIMO, JURISDICTIONIS CAMPORUM ARBITRO (VULGO *Grietman van de Jurisdic tie de Campen*) ET CORAM SUPREMA GRONINGO - OMLANDIÆ PROVINCIÆ CURIA CAUSARUM PATRONO FIDELISSIMO, FACUNDISSIMO.

COGNATIS SUIS SPECTATISSIMIS, TEMPORE QUANDO ADHUC IMPUBES BONORUM SUORUM CURATORIBUS OPTIMIS, SEMPER ÆSTIMANDIS.

UT ETIAM

D. JOHANNI WERUMEUS.

ECCLESIAE, QUAE WINSCHOTIS INTER OLDAMPTINOS EST, PA-
STORI FIDELISSIMO, ORTHODOXÆ VERITATIS DEFENSORI
INTEGRO, VIRO INSIGNI PIETATE, VITÆQUE IMMA-
CULATA INTEGRITATE EXIMIO.

AVUNCULO SUO MAJORI UNICO, DILECTISSIMO.

ET

D. LUDOVICO MUNTINGHE.

J. U. DOCTORI, PRÆDICTI COLLEGII XXXVI. VIRO-
RUM MEM-
BRO QUONDAM HAUD INDIGNO: NUNC AUTEM PRÆPO-
TENTIS SENATUS CIVITATIS GRONINGANÆ NOMINE
WESTERWOLDÆ PAGORUM, ADJUNCTORUM.
QUE MOENIUM JUDICI VIGILANTISSIMO,
GRAVISSIMO.

COGNATO SUG CARISSIMO.

ET

Hasce Studiorum suorum pri-

mitias, omni, qua decet,

veneratione atque

observantia.

Dedicat.

AUCTOR.

LECTORI BENEVOLO.

*A*nte duos annos examine Medico in
alma Lugduni Batavorum Academia
peracto, diu dubius hæsi, quamnam
materiam pro Dissertatione Inaugurali
seligerem: tandemque illa quæ possem
DE OVARIIS EORUMQUE MORBIS ob-
servare animus erat: ad quam subtilem
materiam elaborandam Britannia, &
Gallia Nosocomia frequentandi, Ova-
riaque per plura tam morbosa quam
sana dissecandi occasio mihi non par-
vam tribuit lucem.

Opus vero tandem elaboratum nimis
excurrerebat angustos dissertationis limi-
tes; qua de causa unicum solummodo
caput (dum reliqua postea edere conor)
DE MENSIBUS nempe EX MATE-
RIA QUADAM PECULIARI OVARIIS
SECRETA ORIUNDIS agens, pro hoc
scopo selegi, quod in fallor novam

men-

LECTORI BENEVOLO.

menstruationis theoriam continet: Spero interim fore, ut benevolus Lector hancce dissertationem absque ullo praejudicio perlegat, & postea judicet, Raro enim (inquit HALLERUS) (a), etsi aliquando tamen veritas etiam in libera medicorum republica a praejudicio oppressa succubuit.

Sed quis hodiernorum adeo stultus atque vanus esset, ut cum ALEXANDRO MASSARIA diceret, se potius velle cum GALENO perversam, quam cum hodiernis rectam rerum ideam fovere.

Ego vero potius summo cum HORATIO.

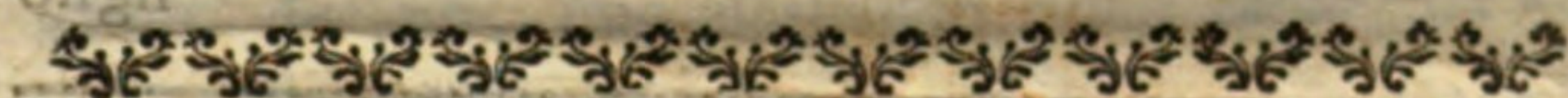
*Nullius addictus jurare in verba Magistri,
Ast verum, & veri cupio cognoscere causas.*

(a) Elem. Phys. tom. VII. p. 172.

DISSERTATIO PHYSIOLOGICO-
MEDICA INAUGURALIS,

DE MENSIBUS, EX MATERIA
QUADAM PECULIARI,
OVARIIIS SECRE-
TA, ORIUNDIS.

SECTIO PRIMA.

Generalia quædam de fluxu menstruo.

§. I.

Menstrua, menses, fluor menstruus, catame-
nia, ab aliis feminarum flores, ab HIPPOCRATIS tem-
pore in huncce diem usque vocatur Physiologis
sanguinis (a) quædam evacuatio per vasa uteri-

na

(a) Mihi vero dicitur loco sanguinis periodica quædam
A CVA-

DISSERTATIO PHYSIOLOGICO-

na (*b*) ut nonnulli, per vasa vaginæ (*c*) ut alii, & per utraque, (*d*) ut alii rursus voluerunt, singulis si natura cursum suum observat mensibus, temperatis in regionibus recurrens, certo juventutis tempore singularibus phœnomenis incipiens, & graviditate plerumque desinens.

§. II.

Hæcce evacuatio feminis adeo necessaria est, ut ejus absentia sterilitatem producat, sic quoque sacra scriptura de ejus defectu tanquam sterilitatis signo

evacuatio materiæ albicantis, nunc sanguine tinctæ, nunc vero absque sanguinis indicio plerumque tamen cum magno illius fluxu conjunctæ.

(*b*) LITTRE Acad. des Scienc. 1702. pag. 281 & 282. MORGAGNI advers. Anatom. I pag. 45 & 46. sic quoque GALLENUS, RUISCH, SPRYE, ENS, & plurimi.

(*c*) PISO de morbis ex colluv. serof. Sect. 2. part. 2. cap. 7. pag. 131. ut quoque RIOLANUS, VIEUSSENS, SANC-TORINUS aliique.

(*d*) HEISTERUS Med. Chir. Anatom. pag. 840. PLAZZONUS pag. 122. HIGHMOR. pag. 100. FREIND. c. 5. HOFFMAN pag. 229. MAURICEAU. obs. 29. p. 93. STAHL. p. 391. MAURICEAU & STAHL plus tribuerunt utero, PLAZZONUS & HOFFMAN vaginæ si autem omnia accurate perspiciamus uterum naturale catameniorum evacuationis esse organum manifeste patebit, quod etiam cum Hippocratica doctrina convenit qui περί γυναικείων, &c. menses ubique utero tribuit: aliquando tamen per ipsam vaginam catamenia fluunt, quæ forsan est causa cur graviditatis tempore menses non nunquam absque ullo malo sese obserant.

Por-

figno mentionem facit, *Sara* (e) enim id de se ipsa dicebat, dum angelus illi, quod filium in lucem editura foret, annunciabat.

§. I I I.

Catameniorum fluxus respectu climatum differt, in nostra regione sic quoque apud Britannos puellæ tredecim, quatuordecim, vel quindecim annorum plerumque menstruare incipiunt, & ad annum quadragesimum quintum vel quinquagesimum cœptis suis inhærent: nonnullis tamen anno ætatis undecimo, decimo, imo aliquando nono catamenia jam fluunt, sed hi casus sunt extraordinarii; sic quoque aliquando menstruatio retardatur, & novi feminas anno ætatis decimo nono, & vigesimo menstruare inchoantes, attamen illas quas vidi a pubertatis tem-
pore

Porro inter Physiologos lis est num per arterias an per venas catamenia fluant: BOERHAAVE, ASTRUC, DUVERNEI, LITRE, aliique, per arterias fieri affirmant: BAUHINUS vero ejusque affectu venarum ope catamenia expelli ajunt. Ill. JOHN HUNTER BAUHINI opinionem amplectitur. Celeb. vero W. HUNTER ex arteriis oriri se sæpissime observasse dicebat.

(e) Genes. 18. v. 11, 12. *Abraham* autem, & *Sara* erant vergentes ætate: desierat esse *Sara* secundum consuetudinem mulierum.

Quapropter ridebat *Sara* apud se dicendo, postquam vetula facta sum foret mihi voluptas, deinde dominus meus senex est.

4 DISSERTATIO PHYSIOLOGICO-

pore usque ad regulare menstruationis initium sanas
vixisse dicere non audeo, singulo enim mense ca-
tameniorum scilicet tempore symptomatibus mulier-
culis menstruantibus ordinariis cruciabantur.

§. I V.

Fluxus menstruus pro maxima parte regularis est,
& redit nostra in regione singulo mense vel singulis
quatuor hebdomadibus, si vero clima calidius sit,
puellæ ætate minores jam menstruant, illisque, octa-
vo, nono, vel decimo anno catamenia regulariter
fluunt, & tertia quaque hebdomade (f) redeunt,
dum in climate frigido ut LINNAEUS (g) apud
LAPPONES observavit feminis plurimis catamenia qui-
dem fluunt, sed irregulariter, & quantitas quæ ex-
pellitur parva est.

Menses in climate temperato ut nostro plurimis
feminis per tres, aliis quinque, & nonnullis sex
fluunt.

(f) FITZGERALD par. 3. ait quod feminae Persicae quæ otio
& luxuria adeo sunt celebres, bis & aliquando ter intra
mensē sanguinem de utero fundant: sic quoque feminae li-
bidinosæ æstro venereo valdequam affectæ aliquando bis in
mense in Anglia & Hollandia menstruant.

(g) Flora Lapponica pag. 324.

fluunt dies, (b) imo aliquando per novem & decem pergunt, verum mulierculis illis temperamentum est laxum, atque damnosa illa hypocausta (i) (nostratibus *stoooven* dicta) atque aquae tepidae abusus maximopere ad id producendum, adjuvant.

§. V.

Omnes fere auctores, qui de catameniiis scripserunt, eorum quantitatem ponderarunt, sed me iudice exactam noscere quantitatem impossibile est, neque ejus cognitio multum boni adfert: auctorum tamen opinionem breviter proponam: HIPPOCRATES in Græcia duas sanguinis heminas (l) quod est unc. viginti menstruatione expelli opinabatur. FREINDIUS (m) feminas in Anglia eandem menstruatione

(b) Græcis quoque biduo vel triduo absolvebatur periodus teste ARISTOT. histor. anim. lib. vi. c. 11, sic etiam HIPPOCRATES lib. de fœtu Octim. triduo & ultra.

(i) Sic quoque hypocaustorum abusus ad fluorem album nostra in regione tam familiarem producendum multum adferre, opinor.

(l) Attica *νοτολιν* æquivaleret heminam Romanam (ut patet ex JO. CASP. EISENSCHMIDT de pondere & mensura pag. 74.

(m) Singulo die septem accumulari sanguinis drachmas in corpore feminino, FREINDIUS erat opinio.

6 DISSERTATIO PHYSIOLOGICO-

tionem amittere quantitatem affirmat, verum certum
 sum Britannicas mulierculas non tantam de utero
 fundere sanguinis copiam: FITZGERALD ad quatuor-
 decim vel quindecim uncias catamenia in Hispania
 fluere dicit: GORTERUS apud Batavos ad sex unc.
 HALLERUS in rusticis Germanis ad unam unc. in vita
 communi ad unc. sex vel octo: ASTRUC in Gallia ab
 unc. octo ad sedecim menstruare feminas dicit: Cel.
 HUNTER feminas Anglicas nunc quinque, nunc
 sex, nunc octo uncias menstruationis tempore amit-
 tere observabat, verum constitutione, ait, valde
 quam differunt una uncias octo, altera quatuor de
 utero fundit ambæ tamen bene valent, uni per to-
 tum vitæ cūrsū ad uncias duas per duas dies cru-
 ciatibus vehementioribus singulo mense catamenia
 fluunt, dum alteri sine dolore, & fere ullo incom-
 modo per sex dies uncia viginti vel triginta expel-
 luntur, & studio præterlapso ambæ sanissime vivere
 pergunt. DE HAEN (n) vero nunc quatuor, nunc
 quin-

(n) Ratio medendi part. 4. cap. vi. pag. 204. Teste
 SWIETENIO hanc artem usurpavit ut exacte scire posset san-
 guinis mensuram quantitatem: sanguini recens misso, & adhuc
 calenti cujus copiam noverat præcise immisit linteamina dein
 magnitudinem oriundarum inde macularum examinavit nota-
 vit;

quinque, nunc sex, raro tamen decem expelli uncias
 experimentis probare conatus est. HAENII autem
 experimenta non valent; quia primo multum calore
 partium evaporat, & secundo, quia sanguinis flui-
 ditas non in omnibus feminis nec iisdem in mulier-
 culis omni tempore eadem est: nam sanguinis co-
 hæsiō respectu diætæ, climatis, atque tempera-
 menti quàmmaxime differt.

vit; sæpius hæc tentando, didicit, sanguinis linteaminibus
 incepti quantitatem, quovis deposito pretio, exacte calcu-
 lare.

 SECTIO SECUNDA.

Auctorum opiniones de fluxus menstrui causis.

§. I.
Si omnes opiniones, quas de catameniorum causis tam veteres quam recentiores studio investigarunt atque scriptis tradiderunt describere vellem, opus infinitum foret: praecipuas tamen enumerabo.

§. II.

ARISTOTELES ejusque affectae catameniorum fluxum Lunae phasibus obedire putabant, quia ut in Lunae circuitu, sic etiam in mensium fluxu intra quatuor hebdomades cursus quidam regularis observabatur, & quod feminis aetate majoribus sub plenilunio junioribus sub novilunio catamenia fluere: unde versiculus.

Luna vetus vetulas, purgat nova Luna puellas.

Illorum opinionem inter recentiores secuti sunt ingeniosus RICHARDUS MEAD Angliae decus, Cl. CRAANEN aliique.

§. III.

§. I I I.

Altera opinio est illa, quae seculo nascebatur Chemico, quo medici singularem quamdam in corpore feminino fermentationem (a) singulo mense fieri magno molimine demonstrare tentabant. Nam ut fermentatione liquores absterfis sordibus eluebantur & vasa rumpebantur sanguinem femininum purgari, vasaque uterina frangi existimabant.

§. I V.

Alii quos plurimi recentiores secuti sunt plethoram pro menstruationis causa vera habuerunt hi universalem, alii topicam fieri plenitudinem affirmant. Ambas examinemus opiniones.

De plethora universali.

GALENUS in libro suo de venae sectione ait. *Nonne Natura ipsa mulieres evacuat sanguine superfluo singulis mensibus foras effuso? Quippe muliebri gen-*
itis,

(a) Id fermentum nonnulli in utero ipso, ut VIEUSSENS, alii in ejus sinibus cavernosis ut CHARLETON quaesiverunt.

10 DISSERTATIO PHYSIOLOGICO.

mus, quod domi ageret, neque vehementibus laboribus exercetur, neque sub claro sole viveret, & propterea quam plurimos humores, coaceruaret, oportebat opinor evacuationem hujusce plenitudinis tanquam remedium a Natura datum accipere. — Plurimi medici, & quidem hodierni hancce GALENI opinionem foverunt, & ad illam magis magisque demonstrandam sequenti modo argumentantur.

1°. Quia feminae viris sunt debiliores ad formandam plethoram magis aptae, nam quoniam vis cordis arteriarumque majorum fit minor, minor quantitas ad glandulas propellitur, secretiones ergo minori fiunt gradu, & exinde accumulatio & plethora nascitur.

2°. Mulierculae minori gaudent exercitio, quam viri & in vita communi observatur, quod animal bene nutritum, & exercitio carens justo obefius fiat & exinde sanguinis accumulatio & plethora creetur.

3°. Menses pro maxima parte viraginibus, atque feminis rusticis multo labore corpus quotidie exercitibus nulla vel saltem minima quantitate fluunt quia non tam plethoricae sunt ac quidem aliae temperamenti laxi.

4°. Ita

4°. In sexu fequiori, antequam virgo ad *menstruam* pervenerit Natura omnem chylum ad corpus nutriendum impendit, si vero incrementi sui terminum attigit, eadem chylicatio, atque absorptio ac antea fit, ergo sanguificatio etiam eadem quantitate fieri oportet, & quia nutritio illo tempore minori fit gradu, necessarie accumulatio & plethora oritur, quam mensium ope natura imminuit, ut corpori sanitatem procuret.

§. V.

De Plethora topica.

Nonnulli plethorae universalis existentiam negantes topicam uterinam nempe, plenitudinem pro catameniorum causa habuerunt, atque ad menstruantium phaenomena explicanda, systemaque suum probandum sequentia adferunt.

1°. Quod feminarum arteria aorta descendens, ejusque ramificationes majorem ac virorum habeant capacitatem, & exinde major sanguinis quantitas in sexu fequiori, quam in virili ad pelvim propellatur unde accumulatio uterina, & plethora nascatur, quia

12 DISSERTATIO PHYSIOLOGICO-

venae uterinae capacitate sua non respondent arteriis, & in refluxu sanguinis impedimentum quoddam oriatur, ex quibus plethora fit, quae mensibus tollitur.

2°. Quod venae uterinae valvulis careant, & exinde sanguinis arteriis propulsi reditus ad cor retardetur, dum notum est, valvulas ad circulationem promovendam quam maxime esse necessarias, earum enim ope stagnatio tam in brachiis quam pedibus impeditur: hisce in utero deficientibus sanguinis accumulatio ibi fieret, unde plethora nasceretur uterina.

3°. Quod uteri & vaginae particularis quaedam quo ad pressuram & calorem plethoram producendi dispositio esset, & quidem primo quia sanguis in femina contra leges gravitatis adscenderet, quo uterus humanus ad topicam formandam plethoram utero animali, quia humano in pelvi perpendicularis, in animalium vero horizontalis sit fluxus, magis aptus esset (b) & secundo, quia uteri calor aliis C. H. partibus major est.

Ex

(b.) HALLER, Elem. Physiol. tom. VII. part. II. pag. 169.

Ex quibus omnibus plethoræ uterinæ causam explicare conantur.

SECTIO TERTIA

Harum opinionum refutatio.

§. I.

Contra illos, qui mensium causam a Luna petunt obijcio: si Luna imperium quoddam in menstruorum productione haberet, differentias quasdam eodem tempore in differentibus terræ partibus observari necessarium erat: tunc ætate differentes feminae non eodem tempore menstruant: tunc eadem in regione, eadem in urbe & domo in novilunio, & plenilunio pro ætatis differentia mulierculis catamenia fluere. Et si Luna attractione sua ad menses producendos operaretur in Lunæ vario situ respectu illorum fluxus differentia observanda erat; quod tamen non fit, nam in genere nulla datur dies tam in syzygiis quam quadraturis, tam in apogæo quam in pe-

14 DISSERTATIO PHYSIOLOGICO.

rigaeo, qua non in qualibet urbe paulo majori feminae juniores, æque ac ætate majores menstruantur inveniuntur.

§. I I.

Qui a fermento quodam catameniorum causam deducunt, nec experimentis nec ratiocinio probare queunt, quomodo 1°. hæc fermentatio adeo regulariter fiat, quamvis irregulariter tam quantitate quam qualitate, differenti cibo & potu utantur feminae. 2°. Cur fermentatio hæc non malos antea producat effectus, quam ipsissimo menstruationis tempore. 3°. Cur solummodo in utero sit non vero aliis in locis, & 4°. Unde sit quod fermentum hoc originem suam habeat.

§. I I I.

Ambæ modo descriptæ opiniones jam dudum exfularunt & ab omnibus fere auctoribus exploræ sunt: Plethoræ vero systema nunc ferme ubique amplectitur.

Quod ad *Plethoram Universalem*. Non omnes feminae regulariter menstruantur viris sunt debiliores, licet densitas eorum vasorum forsan differat;

&

& si haec esset causa viraginibus, feminis rusticis, & mulierculis fortioribus quam viri catamenia non fluere; contrarium tamen fit quamvis fatear, quod illis in feminis sanguinis evacuatio non tanta sit copia, ac quidem in debilibus, & causa in promptu est, quia in illis secretiones & functiones naturales meliori & majori vi exercentur; porro vascularis systematis elasticitas in illis est major, & jam dudum observatum est, quo minus elastica sint vasa, eo debiliora. Attamen in feminis robustis atque viraginibus menstruationis symptomata regulariter sese obferunt, & quamvis non quantitate, qualitate tamen catamenia fluunt.

§. I V.

Si porro debilitas esset in systemate vasculari, in tunica musculari haereret, & fibra muscularis non solummodo vasorum sanguiferorum, verum totius corporis justo laxior esset, in ventriculo ergo intestinis, vasis absorbentibus &c. idem contingeret, hisce veris & chylicatio & sanguificatio minori gradu fierent, quibus plethora impediretur, quam theoriam experientia probat; femina nempe

de-

16 DISSERTATIO PHYSIOLOGICA.

debilis, fibris laxis gaudens non fit plethorica
verum temperamentum acquirit laxum & plerum-
que nec tempore, nec quantitate nec qualitate cata-
menia fluunt; sed non nunquam exinde cachexia ori-
tur, ejusque sequelæ tragoediæ finem faciunt. Et si
fibra debilis plethoram produceret viri debiles mor-
bis ex plethora saepissime laborarent, quod tamen
non fit, sed in illis æque ac in feminis cachexia,
& collectiones fluidorum præternaturales plurimæ-
que eorum sequelæ exinde non raro oriuntur.

§. V.

Si minus exercitium menstruationis esset causa
quia exinde produceretur plethora, feminis nullo
fere vel saltem justo minori exercitio gaudentibus, ca-
tamenia optime fluerent, & si obstruerentur, sangui-
nis plenitudo exinde nasci deberet, quod tamen locum
non habet, sed feminae hæ fiunt laxiores, & obe-
fiores pulsumque acquirunt debilem, & plerumque
vel non menstruant, vel catamenia absque sangui-
nis rubri indicio parva quantitate, & pro maxima
parte irregulariter fluunt, dum e contra aliæ corpus
suum multum exereentes colore gaudent florido,

robustæ sunt, & regulariter menstruant: (*) si porro plethora catameniorum esset causa omne quod hancce plenitudinem impediret, ut justo minor cibi potusque quantitas, menstruationi resisteret, & mulierculæ non iisdem temporibus ac antea menstruant, verum nunc octavo, nunc nono, nunc decimo mense sanguinem de utero funderent, quod tamen non fit: sic quoque feminis, quæ ope venæsectionis (a) eandem sanguinis copiam ac in menstruatione amitterent, catamenia non fluere, hoc tamen non locum habet, verum omnia menstruationis symptomata sese clare obferunt, & menses regulariter fluunt.

§. V I.

Cl. FREIND septem accumulari sanguinis drachmas in corpore feminino singulo die, spatio mensis plus viginti unc. facientes, ait, quod autopsia & ra-

(*) In feminis obesis fibris laxis gaudentibus, cum aliquando catamenia fluant, parva solummodo sanguinis copia, si ulla, expellitur, quia earum pinguedo largam sanguinis evacuationem impedit.

(a) Sic Celeb. YOUNG apud Edinburg. art. obst. Prof. in prælectionibus suis casum enarrabat feminae, quæ, per V. S. amissis quadraginta sanguinis unciis, paucis diebus post tempore statuto menstruavit.

ratiocinio contradicitur, dum temperatis in regionibus non magis quam quinque, sex, vel septem expelluntur unciae, & si hoc locum habebat, nutritione solita impedita, accumulatio non fieri poterat, ergo non menstruatio; attamen, nec irregularis diæta, (b) nec morbi (c) huncce fluxum impediunt.

§. VII.

Universalis plethoræ defensores porro ajunt, quod in juvenculis omnia ingesta, quæ quotidie sumunt, ad corpus nutriendum transeant, si vero ad ~~axum~~ pervenerit virgo, natura sanguinem superfluum, quia

cor-

(b) In diæta observandum est quod nonnulli dentur cibi, qui catamenia impediunt, & aliquando adeo obstruunt ut nunquam rursus prodeant: sic e. g. in Scotia boreali ubi salmones frequenter sunt in tabulis menses fluentes nonnunquam exinde obstructi sunt. Et Cel. Young amicus & præceptor venerandus se nosse feminam narrabat in qua ex usu halecum dum menses fluere, catamenia adeo obstructa fuerant, ut nunquam postea fluxerint, sic quoque aliæ cujuscunque generis pisces, ut etiam lac (teste Cel. Young) dicto tempore non conveniunt. Irregularis vero diæta h. e. major vel minor carnis aut vegetabilium quantitas in menstruum fluxu nullum facit impedimentum.

(c) Per morbos huncce fluxum non impediunt intelligo tales, qui non in partes ad catamenia producenda factas ipsas agunt: sic e. g. nec inflammatio universalis, nec topica si non sit partium genitalium, nec phthisis, nec scorbutus menstruum fluxum impediunt.

corporis nutritio minor est, quam in juventute, vasorum uterinorum ope expellit: quod vero autopfia & ratiocinio contradicitur, virgo enim tredecim, quatuordecim vel quindecim annorum generaliter nondum ad ~~sexum~~ pervenit: & mulierculæ plurimæ post catameniorum fluxum, mensibus licet fluentibus, quam maxime increscunt, & quamvis quantitas differat, qualitas tamen ad catamenia propria spectanda eadem ac in adultis expellitur, de quibus postea fusius tractaturus sum.

Cur quaeso in feminis plethora fieret non vero in viris, dum systema ad plethoram formandam universalem in utroque sexu idem est: & quod magis, tam femininum, quam masculinum corpus certam possidet facultatem, quæ in statu sano impedit, ne justo major sanguinis quantitas in corpore generetur, & ne major chyli copia absorbeatur, quam ad corpus nutriendum necesse est; & si necessitas requirat, corpus nostrum solito majorem potest producere sanguinis quantitatem, sic e. g. si quis vel vulneribus vel quacunque ex causa magnam amisit sanguinis quantitatem, chylicatio & sanguificatio au-

gentur, sic enim in homine febre affecto, quique corporis sui vires solitas atque robur amisit, mox post febrem chylopoeiesis & hæmatopoeiesis major est, ut cito vires amissas recuperet, famelicus sit, & instinctu automatico cibos quam maxime nutrientes ante alios comedere optat, ex quibus patet, quod tempore necessario, tam in virili quam in sexu sequiori, major sanguinis quantitas secerni possit: feminæ ergo ad formandam plethoram universalem non viris sunt aptiores.

§. VIII.

Si porro plethora menses produceret, & singulo mense unciaë quinque vel sex sanguinis in corpore feminino superflue hæerent, mulieres primis graviditatis mensibus semper plethoricæ essent, dum illo tempore non unciaë unicæ pondus habet embryo: contrarium tamen locum habet, nam plurimæ sanissime vivunt, quamvis aliæ graviditatis tempore plethoricæ fiant; hoc vero me iudice consuetudine fit, nam nonnullorum infantum matribus sæpius quam primiparis contingit, & causa forsitan in eo hæret; vel quia catameniorum tempore

An-

singulo mense magnam sanguinis copiam amiserunt, vel quia aliis graviditatis temporibus V. S. aut propter cephalalgiam ex aliis fontibus originem habentem perversè instituta & forsan repetita, aut malo matris suæ aliarumve feminarum consilio præscripta, & facta est; atque plethoram ex venæsectione oriri jam dudum axioma fuit, & consuetudo multum in hisce rebus valet.

§. I X.

Attamen palam fateor, ipsissimas etiam feminas per aliquot annos jam menstruatas statuto tempore plethoricas fieri, sed id non solum sexui sequiori, verum etiam masculino contingit: si e. g. singulis viginti octo diebus venæsectionem in viro institues, singulo mense juxta leges œconomiae humanæ; plethoricus fit: sic hæmorrhoides regulariter aliquando fluunt. Ut habet HOFFMANNUS dum ait (d). *Non ita pridem accessit ad me quidam bujus loci causarum patronus, trigesimum ætatis annum superans gracilioris quidem, sed fibrosi corporis habitus, qui mihi apperuit, quod per quindecim, &*

ul-

(d) Libro de doloribus & spasmis extern. Sect. 2. Caf. VIII.

ultra annos singulis fere mensibus, sanguinis fluxum per sedes expertus fuit, ad quem disposita tota ejus familia ita, ut non solum pater & mater continuo hunc fluxum passi fuerint, sed etiam in liberos, imo ipsas feminas circa annum duodecim, & decimum quintum, mensibus licet fluentibus idem iste redundaverit. Sic quoque JUNCKERUS, qui praecepta STAHLIANA collegit sequentia habet. Notus est (inquit) vir qui per plures annos, die cujusvis mensis decimo octavo praecise haemorrhoides experitur, non obstante, quod menses numero dierum impares sint.

Sic etiam Celeb. Cullen apud Edinburgenses praxeos Professor praeceptor venerandus in eximio suo opere (e) *First lines of the practice of physic*, ait, *The tumors and discharges of blood in this disease (h. e. haemorrhoides,) often recur at exactly statet periods (f)*

Apud VAN WAGENINGEN (g) optimum quoque
exstat

(e) Part. 2. par. 895.

(f) Qui plura de hisce legere cupit evolvat MARCELLUM, VESALIUM, Scurigium, Transactiones Philosophicas Londinenses, STALP. VAN DER WIEL aliosque.

(g) Dissertat. Inaug. de haemorrhag. spont. pag. 10.

exstat exemplum feminae cujusdam adeo hæmorrhoidibus obnoxia, ut intra octo dies plus quam septem vel octo sanguinis libræ evacuarentur, & nihilominus paucis diebus post fluxere menses. Porro non defunt exempla (b) feminarum, quæ jejuniis & sobrietate maximam sanguinis partem amiserant, & tabe marasmoque fere extenuatæ erant, in quibus tamen menses regulariter fluxerunt.

Et RAMAZZINUS (i) sequentia habet. *Mihi (inquit) certe non semel nec sine magna admiratione observare licuit, mulieres diuturnis morbis confectas, & ad marasum fere deductas ac præcipue nobilem monialem per decennium in lecto decumbentem prorsus exhaustam, cui quolibet mense statis diebus menses quamvis in satis modica quantitate, & ad paucas stillas apparent.*

Ex quibus omnibus mihi manifeste patet, quod tam in corpore masculino quam feminino, si statutis temporibus sanguinis evacuatio fit, æque facile ac

venæ

(b) VELDHUIZEN & CHARLETON apud Scurigium pag. 30. & 33.

(i) De morbis artificum pag. 316.

venæ sectione plenitudo nascatur, & quod sanguinis fluxus in menstruatione post aliquot tempus, periodicè continuatus, in œconomia feminina plethoram juxta hasce regulas producere debeat, & quod ergo non causa sed menstruationis sequela, vel potius materiæ istius singularis effectus, est sanguinis fluxus.

§. X.

De Plethora topica.

Contra plethoram topicam objectiones sequentes facturus sum. Quod spectat arteriæ aortæ ejusque ramificationum capacitatem. Capacitas arteriæ aortæ ejusque ramorum feminas inter & viros plerumque differt: Sed hanc quæstionem jam partem solvit summus HALLERUS dum ait; *non mirarer valde adnotationem Cl. virorum, qui aortam inferiorem in feminis quam in viris ampliore esse monuerunt, neque ad majores hypogastricis arteriis feminarum cognomines arterias animum adtenderem. Cum enim feminarum pelvis amplior & viscera pel-*

vis

(1) Elem. Phys. tom. vii. p. 162. part. II.

vis in femina majora sint & uterus cum vagina plus requirat vasorum, quam vesiculæ seminales cum prostata, merito ob eam rem plus sanguinis in pelvim mittitur, neque inde plethora nascitur, cum eo major sanguinis portio per majorem portionem partium organicarum dividitur.

Et differentia illa non menstruationis tempore fit, sed ab ipsa infantia, ab ipsa nativitate est & ad ultimum usque vitæ halitum perdurat, si hæc ergo esset causa, & filioli in statu infantili, impubes æque ac vetulæ menstruant, & nulla periodus, qua producerentur, & suppremerentur catamenia, locum haberet.

HALLERUS (m) Cl. WINTRINGHAMI experimenta in ovibus instituta ad plethoram uterinam demonstrandam adfert.

Et concludit, *Nunc ex hisce omnibus sequitur in feminarum aortam inferiorem majori celeritate sanguinem advenire: ex arteriarum ultimis eundem sanguinem*

(m) Elem. Phys. tom. vii. part. ii. p. 163. Cl. enim WINTRINGHAM probasse putat, ovium femellarum arteriam aortam descendentem minori vi gaudere atque magis debilem esse quam illam masculorum.

*guinem per minores & densiores pro portione venas
difficilius redire; retineri ergo diutius in angustis
nascentium venarum uteri: sive uterum femininum
ita factum esse, ut in eo facile plethora peculiaris
nascatur.*

Contra quæ sequenti modo argumentor: CL. WIN-
TRINGHAM in ovulis experimenta fecit non vero
in feminis, atque nondum demonstratum est, quin
analogia hic inter genus humanum atque brutorum
locum habeat: si ergo conclusio justa esset facienda,
oves sanguinem de utero funderent, quod ipsissimis
HALLERI observationibus contradicatur, dum in femi-
nis res adhuc in dubio manet, quin in earum vasis
sanguiferis eadem structura sit, nec ne; atque non-
nullæ dantur feminae sanæ, multorum infantum ma-
tres, quæ nunquam menses passæ sunt, hoc est,
quæ nunquam sanguinem menstruum de utero fu-
derunt.

§. X I.

Quod ad valvularum absentiam in venis uterinis:
Hoc quoque nil probat: non enim solum venæ
uterinae, verum omnes abdomine hærentes venæ
valvulis carent; distantia enim inter cor, arteriam

primariam, & venas uterinas adeo parva est, ut sanguis facillime per illas vi nempe tam valida cordis & systematis arteriosi propellatur, dum e contra in extremitatibus vis propellens minor est, arteriæque minores, columna sanguinis longior, & ejus reductio contra leges gravitatis fit.

§. XII.

Quod ad pressuram, positionem, & calorem uteri, nullæ venæ minori gaudent pressura, quam venæ plexum choroides in cerebro facientes, non tamen ibi accumulatio contingit.

Quod ad *positionis* differentiam uterum inter animale & humanum; nec in animalibus nec in hominibus juxta leges hydraulicas functiones explicari posse, physiologis notum est: & licet possent: ipsa catamenia sub situ supino bene fluunt, & quidem in amenorrhæa optimum horizontalis situs præbet remedium. (n) Porro ægræ per menses lecto affixæ æque facile menstruant, ac aliæ situ perpendi.

(n) Quod optimo cum successu in nosocomio Edinburgensi sæpissime vidi.

diculari uterum gerentes : Cl. enim de PLAIGNE in Diario Gallico historiam communicavit somni singularis per duos annos continuati ; paucis intervallis exceptis in virgine quadam , cui tamen menstrua omni tempore , & sub ipso somno recte fluebant , & ipsemet novi feminam catalepsi laborantem & fere semper lecto affixam , quæ tamen menses de utero fundebat.

Quod ad *calorem* : calor uterinus non aliis C. H. partibus major est : thermom. enim Fahren. feminae sanæ utero immisum , si femina hisce irritationibus non stimulo ad venerem (o) afficiatur , calorem naturalem non superat (p).

§. XIII.

Plethoræ , tam universalis , quam tōpicæ , defensores porro ad plenitudinis systema probandum adferunt , quod in corpore feminino major requireretur sanguinis copia , quia graviditatis tempore foetus

(o) Dum femina æstro venereo afficiatur , partes genitales sanguine intumescunt (teste HALLERO) majori ergo sanguinis impulsu calor naturaliter ibi major fit aliis partibus.

(p) Testante Cel. YOUNG in dictis praelect.

tus nutriendi necessitas erat, & quod NATURA plenitudinem illam, femina non gravida, faceret ut ad embryonem nutriendum omni tempore paratae essent mulierculae: si autem omnia, quae in sexu fequiori observantur, accurate perspiciamus, hancce regulam parum cum NATURA quadrare experiemur. primo nempe graviditatis tempore non unicae unciae pondus habet embryo non ergo tunc quinque vel sex, vel septem uncias, quae juxta plurimorum physiologorum opiniones expelluntur, indigeret: imo totum regnum animale viviparum frequenter concipit, foetus suos sine ullo detrimento, etsi mensibus destitutum parit, si ergo plethora ad foetum nutriendum adeo esset necessaria, cur sapientissima NATURA totum regnum animale (feminis quadamque simiarum (p) specie exceptis) catamenia negavisset, & quidem in feminis valentibus nonnullis, inter

(p) Nonnullas dari limias quibus menses fluunt testantur LINNÆUS *Swetensk Acad. handling* 1754. PEIRESCIUS, SANTORINUS, STAHL. p. 770. Cel. HOME præceptor meus alique, in E. N. C. Dec. III. anno 9 & 10. obs 217. Quod quoque KOLBE ipse vidit. *Beschryving van de Kaap de goede Hoop* p. 166. sic quoque alia animalia nonnunquam sanguinem fundisse der genitalia vel partes illis adjacentes, apud HALLERUM videndum est.

ter quas inveniuntur matres, aliquando sanguinis illius evacuatio locum non habet: imo integræ nationes exstare dicuntur, quarum mulierculæ non sanguinem de utero fundunt; (*q*) sic integram femellarum regionem apud Tapyias in Brasilia per totam vitam catameniis destitui ajunt: idem quoque aliquando in Anglia & Scotia contingere ex sequentibus patebit: & in nostris regionibus, in nostra Belgia (*r*) similia exstant exempla.

Ex quibus prægressis mihi manifeste patet nec plethoram universalem nec topicam veram menstruationis esse causam.

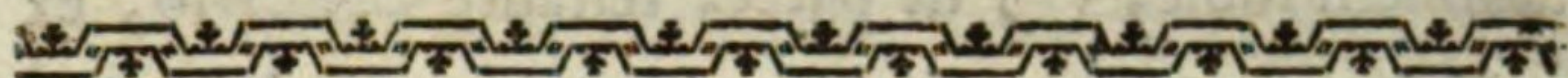
(*q*) CHARLETON de causis catamen. cap. iv. p. 39.

ASTRUC *Traité des maladies des femmes*, tom. 1. p. 51.

(*r*) STALP. VAN DER WIEL cent. post. part. prior. obs.

31. SOLINGEN ampt en pligt der Vroedvrouwen pag. 4. ait

„ andere kraamen alle jaaren zonder dat ooit of ooit stonden heb-
„ ben gehad, kenne zodanige vrouwen hier in den Hage.

SECTIO QUARTA.

Nostrum de fluxus menstrui origine systema.

§. I.

Plethoræ aliorumve systematum impossibilitate, ni fallor, demonstrata, nostram de catameniorum causa opinionem daturus sum. Ut apud mares testiculi, sic apud feminas ovaria, (veteribus feminarum testiculi dicta) in sexu masculino illorum ope semen fecernitur, cuius secretionis defectus in corpore virili mirabilem effectum producit; masculus enim non solum stimulum ad venerem amittit, verum totum corpus mutationem quandam ingentem subit, barba crescere desinit, vox mutatur, omniaque eunuchi phaenomena, testiculis excisis, sese elare obferunt, & magis in femineam speciem tandem propendet, atque exinde neutrum quoddam nec mas nec femina nascitur.

Sexus sequior ovarii dissectis eandem fere mu-

ta-

32 DISSERTATIO PHYSIOLOGICO-

tationem subit, (*) ut patet, testante SPACHIO, ex rustici exemplo, qui filiae suae propter lasciviam opus rusticum negligentis ovaria exscindebat, sed clarius ex Ill. POTTII scriptis par. 10. adferendis. Sic quoque Tapuyæ feminae tempore pubertatis incisionibus filias suas per femora lacerant, & ita a mensium periculo liberant, ut per totam vitam nullos patiantur (a): nonne forsan hæ mulierculæ ovaria adeo vulnerarent, ut hæc organa non suas exercere possint facultates?

§. II.

(*) Ut etiam ex RIOLANO Anthropog. lib. 2. Cap. 35. JOH. G. SIMON de impotentia Cap. 3. p. 66. THOM. BARTHO-LIN Epist. Med. Cent. 3. Epist. 64. p. 260. Sic etiam ait „ CREO-
„ PHAGI, gens ita appellata in Arabia teste ALEXANDRO ab
„ ALEXANDRO non viris solum testes sed etiam feminis ovaria
„ exscindebant ad exemplum Ægyptiorum, qui mulieres eodem
„ modo castrare solebant”. Sic quoque JOH. WIERUS lib. 4. de Malef. affect. C. 20. p. 327. exemplum narrat viri cujus-
dam, qui propriam filiam castrabat, JOH. VAN ESSEN (inquit Wierus) *pecorum castrator, ubi quemdam familiaris conjun-
ctiusque sua frui filia animadverteret, ita incitatus est ut eam castraverit: sic etiam Cl. WEDEL Phys. Sect. 3. Cap. 28. 195. quemdam porcorum castratorem in diœcesi Bambergensi propriam suam filiam castrasse, ut securius cum illa libidinem nefandam exercere posset; qui etiam eam ob causam tandem per ignem cum filia sua hujus criminis pœnas luit.*

(a) HALLER, in prælect. ad BOERH. tom. 5. part. 2. pag. 40.

§. I I.

Ovariis ergo excissis, ad statum virilem propendet femina; ex quibus patet, quod hæc organa non solum ad generationem, verum etiam ad sexus differentiam observandam quammaxime pertineant. Hisce perspectis operam impendi, ut observationibus, dissectionibus, atque mulierum morbis, quid in corpore feminino catameniorum tempore fieret, invenirem; & observavi, materiam quamdem peculiarem ovariorum ope secerni, atque ad uterum transferri, ipsamque materiam menses producere, & fluxum menstruum regularem cum peculiaribus menstruantium symptomatibus conjunctum non ex sanguine catameniorum tempore expulso originem habere, sed effluxum sanguineum materiæ illius expulsæ sequelam esse.

§. I I I.

De materia quâdam peculiari ovariorum ope secreta.

Quod materia quædam in ovariis mox ante menstruationem hæreat, ex ovariis eo tempore semper majorem capacitatem habentibus, & ex eorum collapsu, mensibus fluxis, mihi clare patet; quæ mate-

E

ria,

ria, si non expellatur, sed in ovariiis maneat, nonnullos producit morbos (*b*), de quibus alio loco agendum est. Ex inspectu ovariorum feminarum ante & post fluxum menstruum mortuarum, ex illius fluxu catameniorum tempore, ex phœnomenis, quæ utero obstructo in corpore producit, atque ex illius effectu, si non iusta per loca transeat, & Natura sese per alias vias exoneret, materiæ illius existentia mihi manifeste patet.

§. I V.

Si enim feminam sanam mox ante menstruationis fluxum mortuam cultro dissectas anatomico ovaria, & quammaxime ovula solito majora, & materia quadam alba spissa femini virili non absimili impleta invenies; si vero feminam mox post catameniorum fluxum mortuam dissectas, ovaria capacitate minora, ovulaque perparva, & materia illa carentia invenies.

Ex quibus mihi probabile videtur, materiam illam ovariorum ope ex sanguine vasis spermaticis ad-

(*b*) Unde me iudice hysteria multique alii mulierum morbi oriuntur, de quibus alio tempore, quando de ovariorum morbis tractaturus sum, fusius loquar.

adducto secerni, quæ mensium tempore propter rationes postea dicendas expellitur.

Quod plethora non sit in menstruatione sanguinis expulsionis causa, neque necessarium sit, ut sanguis cum catameniis expellatur, ex illis, quæ de plethora universali dicta sunt, facile intelligitur.

§. V.

Hæc materia in ovariorum ovulis forsan accumulatur, & singulo mense ad uterum propellitur, ad illius substantiam nempe peculiarem (de qua GALENUS ait, quam cum videret, mereri existimavit, ut hymnos Jovi caneret, quod tam mirabilia sibi contigisset videre,) quæ vasorum sanguiferorum congeries est, quæ in virgine & femina non gravida, neque matre corpus videtur homogeneous: in gravidæ vero utero vasa sanguifera quammaxime distenta clare observantur.

§. VI.

Si vero via uterina, per quam materia hæc naturaliter expelli debet, obstruitur, vel magis minusve materiæ illius expulsio impeditur, in sanguinis massam abit multaque producit phænomena

feminis illo tempore familiaria, ut oris halitus singularis fit odoris, saliva peculiari sapore afficitur, dentes (c) artificiosi ex ebore fabrefacti flavo vel subnigro tinguntur colore, oculi splendorem amittunt, & iridis adinstar semicirculus lividus ab oculi cantho ad dimidiam ejus in inferiori parte sese obfert partem, femina tunc moesta, & quasi hilaritate destituta videtur: omnia hæc phenomena antecedit quidam insolitus partium genitalium internarum non spasmō dissimilis dolor, quæ symptomata sub mensium fluxu, si catamenia per naturalem viam postea fluant, vel alioquin per alias expellantur vias, imminuuntur, tandemque evanescent: attamen illo tempore febricula quadam singulari vibrationibus quibusdam conjuncta feminæ affi-

(c) Novi LONDINI matronam pluries odontalgia laborantem, & multis jam locis dentibus carentem, aliisque corruptos habentem: omnes evellebantur, alique ex ebore fabrefacti illis substituebantur, qui ad catameniorum tempus albißimi manebant: tunc vero una nocte, & quidem mox ante mensium fluxum decolorati, & fere nigri evadebant, quod plerumque omni mense, stadio nempe, quo Naturæ debita sexus sui solvebat, contingeret, ita, ut illos tempore dicto eximere & depurare cogeretur, catamenii autem non instantibus per totum mensem usque ad menstruationis periodum colorem suum naturalem retinebant.

afficiuntur, quæ descriptu difficilis, homini pul-
sum examinare consueto facillima sentitu est.

§. VII.

Multi fuerunt, qui sanguinem menstruum vene-
natum esse putarunt, inter quos PLINIUS ejusque
affectu & nonnulli recentiorum eandem opinionem
amplexi sunt, ut videndum est apud de GRAAF (d)
qui sequentia habet, quod saepissime, si vir cum
femina menstruante coitum exercet, penis vel exco-
rietur, vel dolore saltem afficiatur; teneram vitem,
vel tenellos arbores si sanguine menstruo afficias,
vel solummodo tangas in perpetuum lædas, & ste-
riles facias; specula metallica, & ebur halitu femi-
næ menstruantis tacta splendorem suum amittunt;
si caro halitu mulieris menstruantis afficiatur certum
quemdam putredinis gradum acquirit; sanguinis
hujus gustus canes in rabiem agit; si homini des-
diris cruciatibus affligitur, pilorumque tandem
effluxum, multaque elephantiasen vitia adfert.

DE LAMOTTE (e) vero generaliter negat mu-
lier-

(d) Quamvis ipse ait sanguinem menstruum esse purum.

(e) Traité complet des accouchemens, tom. I. c. iij. p. 27.

lierculas illo tempore esse impuras, particulariter tamen affirmat, de feminis nempe crinibus rubris gaudentibus, quas mensium tempore impuras esse putat, dum inquit. *Je vois journellement des filles & des femmes, qui vont par tout, & font toutes choses, quand leurs ordinaires coulent, sans qu'elles causent aucune perte ni dommage, mais j'en vois aussi, dont la presence est à craindre, quand elles sont en cet état, particulièrement les rousses. J'avois une servante de cette espèce, un jour que je donnois à déjeuner à plusieurs de mes amis, elle alla tirer d'un vin blanc, qu'ils trouvèrent excellent: le lendemain m'étant trouvé à déjeuner chez un de ceux, qui s'étoient trouvés chez moi, & qui ne n'avoit pas de vin blanc, j'envoyai querir du mien: mais il étoit si gâté, que personne n'en put boire, & il ne me servit, qu'à faire du vinaigre: cette même servante aida quelque tems à saler une partie d'un cochon, cette partie fut gâtée, & l'autre, qui fut salée par une autre personne, se trouva très bonne: mais s'il y a des femmes, dont l'approche est dangereuse, pendant qu'elles ont leurs ordinaires, il y a encore un plus grand nombre, dont l'approche n'est*

n'est pas plus à craindre, dans cette tems la, que dans toute autre.

COLUMBA quoque (teste SWIETENIO) scripsit, ultimum remedium esse, aliis incassum tentatis, ad necandas erucas hortis adeo noxias, si menstruens femina, nudis pedibus, aperto sinu, & resolutis capillis ter circumiret areolas & sepem hortorum: tunc enim

————— *Mirabile visu*

Non aliter quam decussa pluit arbore nimbus.

Aut teretis mali, vel tectæ cortice glandis

Volvitur ad terram distorto corpore Campe.

§. VIII.

Fabulosas catameniorum narrationes præcedenti §. adlatas fictas esse, homo sanæ mentis clare percipit: attamen illa quæ §. 6to. sunt dicta in corpore feminino aliquando contingunt, & quod non omnibus, nec iisdem feminis singulo mense symptomata §. 6to. adlata sese obferant, ex sequentibus patebit.

Si materia ovariis secreta mox uteri ope expellatur, & non in sanguinis massam transferatur, effe-

tus §. 6°. descriptos forsan non producit: (f) quia tamen constrictio spasmodica frigore, animi pathematum affectione, vel quacunque ex causa producta, in utero obstructionem producit, phaenomena §. 6ste. sese obferunt; quia tunc materia descripta in sanguinis massam abit: &, dum corpus femininum valdequam irritabile est, & quidem catameniorum tempore, coeterum majorem possidet irritabilitatem, symptomata illa non raro contingunt; hæc forsan quoque causa est, cur veteres, feminas menstruantes nunc puras, nunc esse impuras, existimaverint.

§. I X.

Ex prægressis ergo patet, quod corpus femininum catameniorum tempore aliquando singularem quamdam mutationem subeat (g). Et hujus se-

culi

(f) Aliquando tamen effectus multo peiores ex mensium obstructione oriuntur. Vid, Med. Essays vol. V. part. 2. pag. 471. — Quem casum SWIETENIUS pag. 418. tom. 4. ad par 1285. etiam descripsit. Ejusdem generis exempla quoque exstant in Act. Erud. ann. 1726. p. 525.

(g) Sic ait quoque SWIETENIUS „ Mutationem quamdam subeunt mensium tempore adeo, ut epilepsia, alique morbi fere incurabiles mensium fluxu curentur. Noverunt (inquit porro vir summus) tunc medici mutari plura, sed nemo hætenus evidenter explicuit, quomodo hæc mutatio fieret.

coli physiologus quidam primarius de hisce agens ait. *Antiquorum opinio probabilitatem quamdam haberet, si non contradiceretur, quia foetus sanguine menstruo nutriri debet, & si catamenia tales in corpore feminino effectus producerent, foetus tenerri- mus atque debilis, qui omne nutrimentum ex san- guine habet, primis graviditatis temporibus, multa damna exinde acquireret, plurimique embryo- nes eo modo interficerentur, quod contra summi Nu- minis bonitatem repugnaret.* — Verum postea demonstrare conabor, quo maneat materia hæc gra- viditatis tempore, & quod tunc foetu non absorbea- tur: sed Natura, quæ sapientissime totum conce- ptum dirigit tunc temporis alias invenit ad expel- lendam materiam illam vias: porro hujus materiæ utilitatem non solum humano generi, verum qua- drupedibus ab illa sapientissima magistra datæ ex- plicare intendam.

§. X.

Illis, quæ ante & post fluxum menstruum in ova- riis ovulisque contingunt, descriptis, porro notan- dum est: si ovaria excendantur, quod tam ani-

malia (*b*), quam feminae non solum steriles fiant, atque appetitum venereum amittant, sed ipsissimae menses, quae in mulierculis antea regulariter tam quantitate quam qualitate fluxerunt, fluere desinant, & totaliter obstruantur, & nec plethora nec alii morbi exinde oriantur. Ne antiquorum auctorum, qui de hisce etiam mentionem fecerunt, auctoritate nitar, recentis cujusdam scriptoris, viri in arte Chirurgica celeberrimi auctoritatem adferam. Clar. nempe PERCIVALL POTT (*i*), apud LONDINENSES Chirurgus primarius ait. *A healthy young woman, about twenty three was taken into St. Bartholomeus hospital on account of two small swellings, one in each groin, which for some months had been so painfull, that she could not do her work as a servant!*

The tumors were perfectly free from inflammation, were soft, unequal in their surface, very moveable, and lay just on the outside of the tendinous opening in each of the oblique muscles through which they seemed to have passed:

The

(*b*) Testibus BARTHOLINO. Scurigio, aliisque.

(*i*) POTT's Works Edit. Ultim. Vol. 3. pag. 329. de herniis Ovariorum agens.

The woman was in full health, large breasted, stout, and menstruated regularly, had no obstruction to the discharge per anum, nor any complaint, but what arose from the uneasiness these tumors gave her, when she stooped or moved so as to press them.

She was the patient of Mr. NOURSE. He let her blood, and purged her, and took all possible pains to return the parts through the openings, through which they had clearly passed out.

He found all his attempts fruitless, as did Mr. SAINTHILL, and my self, and the woman being incapacitated from getting her bread, and desirous to submit to any thing for relief, it was agreed to remove them.

The skin and membrana adiposa being divided a fine membranous bag came into view, in which was a body so exactly resembling a human Ovarium that it was impossible to take it for any thing else, a ligature was made on it close to the tendon, and it was cut off. The same operation was done on the other side, and the appearance, both at the time of operating, and in the examination of the parts removed were exactly the same.

She has enjoyed good health () ever since, but is become thinner, and more apparently muscular: her breasts, which were large, are gone, nor has she ever menstruated since the operation, which is now some years (k).*

Sic quoque Celeb. CULLEN ait, quod ovaria ad producendos menses quammaxime sint necessaria sed quamnam utilitatem hæc organa adferant se nescire tam scriptis (l) quam lectionibus suis, anno præterlapso habitis, palam fatebatur.

§. XL.

(*) GEORG. FRANCUS Lib. a Satyr. 2. dicit: novi nobilem matronam, cui puellæ per injuriam externam vulnus obtigit in regione pubis, huic testes auferebantur, quæ cætera sana hætenus sterilis permansit.

(k) Quia forsan omnes hancce dissertationem legentes Anglicum idioma non intelligunt sensum auctoris breviter tradam, femina quædam sana viginti trium annorum rite menstruans & mammis largis gaudens ovariorum herniis afficiebatur, quæ exscindebantur, quibus exscissis sana remansit, sed magis muscularis est facta, atque mammæ, quæ antea magnæ, & largiter intumescerent erant, totaliter sunt collapsæ, & quasi evanuerunt, atque nunquam rursus post operationem menstruavit femina, neque ullum incommodum exinde habuit.

(l) First lines of the practice of physic part 2. per. 967 — 968. As a certain state of the ovaria in females prepares and disposes them to the exercise of venery about the very period at which the menses first appear, it is presumed that the state of the ovaria and of the uterine vessels

§. X I.

Nonnullæ porro inveniuntur feminae, quæ men-
sibus carere dicuntur, hoc est illis non fit evacuatio
sanguinis rubri, & tamen quædam illarum matres
sunt; multum laborem impendi, ut, quid illis fie-
ret, observarem; tres illius naturæ feminas vidi:
una sic dicto fluore albo (*m*) laborasse dicebatur,
cujus fluxus statutis periodis redibat: aliae ambæ
singulo mense menstruantium feminarum phænome-
na in se observabant, & nunc per diarrhæam (*n*),
nunc

sels are some how connected together; and as generally
symptoms of the former appear before those of the latter,
it may be presumed that the state of the ovaria has a great
share in exciting the menstrual flux.

We are of opinion, therefore, that the retention of the
menses is to be referred to a certain state or affection of the
ovaria; but what is precisely the nature of this affection, or
what are the causes of it, I. will not pretend to explain,
nor can I explain in what manner that primary cause of re-
tention is to be removed.

(*m*) Celeb. YOUNG in artis obstetr. prælectionibus suis
de morbis mulierem agens dicebat: quod aliquando obser-
vaverit, fluorem album mensium loco fluxisse. Idem etiam
observavit Cl. STORKIUS.

(*n*) Natura ipsa eo modo feminas tunc curat, quod sa-
gax medicus medicamentis eccoproticis alioquin facere oportet:
HIPPOCR. enim de mul. morb. l. I. c. vj. Chart. tom.
vij. p. 732. jam monuit. *Si vero menses omnino non prodeant,*

nunc per urinam turbidam & spissam, ut sæpius observavi, aliquando tamen per uterinum fluxum album, menstruationis stadium finiebatur; prima unius filii mater erat, & duos abortus produxerat; altera duos filios unamque filiam, atque tertia unam filiam in lucem ederat, & quando LONDINO valedixerim gravida erat: omnes hæ feminae sanissime alioquin vivebant, sed fere cuncta menstruantium phœnomena, cum febre virginali conjuncta, catameniorum tempore sese clare obferebant: attamen omnes aliquando materiam quamdam mensium tempore (hoc est dum menses fluere oportebant) per uterum expellebant; & cum SWIETENIO dicere audeo, feminas cunctas nullam materiam de utero fundentes esse steriles: idem quoque LINNAEUS observavit apud LAPPONES: omnes enim (inquit) quae totaliter catameniis carebant, steriles (o) erant.

§. XII.

pro morbo crassi, lenti & glutinosi redduntur: inprimis igitur (inquit) ventrem sursum ac deorsum tunc purgare oportet.

(o) Sic ait quoque HALLERUS Elem. Physiol. tom. VII. p. 140. *celerius autem ut nubiles fiunt, ita sterilescunt calidarum regionum feminae, & eum steriles fiant, credes menses amittere, uti contra in frigidis serius menses emanent.*

§. XII.

Nunc de secretione hujus fluidi dicendum esset: verum antequam de hisce loqui possimus ovariorum structuram intimam cognoscere necessarium est.

Respectu horum organorum fabricæ notandum est, quod ovula (*p*) tam in matrum, ac puellarum & virginum ovariis, quod nervi, vasa sanguifera, lymphatica, ipsis ovulis sese inferentia inveniantur, quod corpora lutea post partum ovulorum loca occupent, vel potius quasi foetus exclusi reliquia remaneant.

Ex dissectionibus feminarum ovariorum morbis mortuarum, atque ex inspectu sanorum ovariorum tam foetuum, quam virginum, ac matrum, & in statu senili, quamvis quod ad ipsa ovula lucem quandam acc-

(*p*) In puellarum duorum annorum ovariis ipsa ovula plus semel inveni, quæ tamen perparva: idem mecum vidit Ingeniosus Amicus H. VAN WEERDEN: Med. Cand. Et in Museo anatomico summi Viri A. MONROI praeceptoris atque amici venerandi praeparatum quoddam vidi, ubi ovula multa in infantis ovario clare demonstrabantur.

HALLERUS dicit in foetu ovula nondum reperi. Verum in Octo mensium embryonis ovario puncta ovula futura demonstrantia ipsemet observavi.

cepi, nil certi ovariorum parenchumatis respectu dicere possum.

Quomodo ergo secernatur materia non determinare valeo, atque forsan æque ac aliæ secretionēs, & præcipue, ac feminis virilis inter Naturæ miracula manebit: & nunc de ovariorum Physiologia tacebo, alio autem tempore, quando de structura atque connectione horum organorum loquar, hancce rem paulo fusius tractaturus sum: nunc autem primo de mensium fluxu in feminis non gravidis, & porro in gravidis loquendum est, atque tandem eorum utilitatem explicare conabor.

§. XIII.

De fluxu menstruo in puellis atque feminis non gravidis.

Si humanum genus ad pubertatem perveneritambo sexus mutationem quamdam subeunt, in sexu virili muscoli fiunt magis elastici, loquela fit gravior, barba vel increfcere incipit, vel signa futuræ barbæ sese obferunt, ad partes genitales externas pili prodeunt, genitalia ipsa intumescunt, stimulo venereo masculus afficitur, & semen (modo nobis incognito)

se-

secernitur, atque invito corde pollutionibus nocturnis gratissimis in somniis expellitur, & plura alia pubertatis signa sese obferunt.

In virgine vel sexu sequiori muscoli iusto flaccidiores juxta pubertatis tempus fiunt, loquela fit dulcior, atque mollior, mammae sese extendunt, partes genitales pilis (*q*) scaterere inchoant, non tamen tanta quantitate, quam in sexu virili; insolito stimulo afficitur puella, menses porro fluere incipiunt, atque aequae ac masculus gratissimis gaudet somniis tenera virgo: imo totum fere corpus mutationem quamdam subit, oculi igniculis venereis fulgent, genae roseo colore tinguntur, dum amor, pudorque animam ipsam non intactam manere abunde probant.

§. X I V.

Ex par. praeced. ergo patet, quod fere eodem tempore phaenomena in sexu differenti toto coelo a se

(*q*) Aliquando vero pili in prima infantia prodeunt. Dissecui PARISIIS puellam duorum fere annorum, in qua mecum partium genitalium pilos observavit amicus intimus H. VAN WEERDEN Med. Cand. Mihi narrabat amicus A. VAN RINGH se idem vidisse cum sese studiis medicis ARGENTORATI incubuerit.

se invicem differentia, ad eundem scopum, ad generationem nempe promovendam inservientia sese offerant: in mare fit ejaculatio seminis, in sexu sequiori catamenia fluunt.

Quid vero mensium tempore in corpore feminino contingit? Dolor quidam internus ad lumbos præsertim in puellis nondum menstruatis observatur, mox post crurum lassitudinem, & in regione uteri insolitas quasdam contractiones mulierculæ juniores observant, & tandem materiæ albi coloris expulsionem; si Natura benignissima sit; paroxismus finitur: si vero non tam fauste faveat sapientissima illa magistra, cephalalgia, appetitus remissio (r), nau-

(r) HALLERUS in Elem. phys. tom. 7. part. 2. p. 157. ubi de Symptomatibus, quæ mensibus suppressis, superveniunt, loquitur, inquit, *ad corruptionem sanguinis in utero stagnantis, & post aliquam acrimoniam conceptam in venas refluxi referas appetitum destructum &c.* Quin vero sanguis stagnans in utero corrumpi possit absque producendo in organo illo effectus pravorum, valdequam dubito: & cujus naturæ est acrimonia illa? nonne probabilius est, materiam §. 6ti. descriptam id efficere; ex quibus tamen clare videndum est, HALLERUM repulsionem sive retroitum materiæ cujusdam admittere, quæ ad ventriculum propellitur; materiam vero, quæ effectus illos producit, acrimoniam quamdam ex corrupto sanguine stagnanti vocat.

nausea languor, aliquando vomitus, & spasmodicæ contractiones colicam simulantes cum febre (s) particulari virginea dicta, & plurimis par. 6°. descriptis symptomatibus concurrunt, & teneram violentè cruciant puellulam, tandemque vel ipsa expulsionè materiæ albæ per partes genitales, vel per vomitum, uropoeiesin, vel alias vias mulierculæ juniores sexus sui debita solvunt: hoc primis mensibus, aliquando primo anno, aliquando duobus primis fit annis, post illud tempus plerumque materiæ sanguineæ fluxus albi coloris materiæ expulsionem sequitur, qui adeo increscit, ut post aliquod tempus sanguis, vel immediate cum materia menses producente, vel mox post, magna quantitate expellatur, unde perversè physiologi sanguinem istum pro ipsissima habuerunt mensium causa: & sanguis, postquam menses per aliquot tempus fluxerunt, naturaliter cum materia illa expelli

(s) Hancce febriculam observarunt FREINDIUS, SAUVAGESIUS aliique, & HALLERUS illam virginalem vocat dum ait. *Inter mille feminas vix una reperitur, quæ ante primos menses non febricitat; & quæ non febricitat, lassitudinem in toto corpore percipit.*

PELLI debet, quia per vasa sanguifera, propter rationes postea dicendas, fluere oportet: sed quod non necessaria sit ad menstruationem peragendam sanguinis expulsio, ex feminis, mensibus albis parva quantitate (t) gaudentibus, ex puellarum primis fluxionibus, & ex illis, quæ in climate frigido fiunt, ut quoque ex catameniorum obstructione. (u)

fe-

(t) Sic habet SWIETENIUS §. 1284. dum ait: *Sæpe enim observatur mulieribus, quæ menstruis carent, stata periodo non sanguinem, sed tenuioris humoris aliquam copiam effluxisse; forte. & talis uteri conditio adest in feminis lactantibus, quas aliquoties concepisse novi, licet menstrua non rediissent post puerperium. Et paulo post sequentia habet. In nutricibus aliquoties observatur menstruorum loco aliquid serosi albicantis de utero fluere.*

(u) Quod cataminiis subito obstructis per alias vias materia descripta aliquando expellatur, antea jam dictum est; ex multis unicum solummodo adferam exemplum quod mihi EDINBURGI contigit anno 1779. — ANN. MACDONALD ætatis 24. nupta, unius filii mater, mensibus fluere incipientibus, die sabbathis mensis Decembris templum petiit, quo frigore adeo afficiebatur, ut exinde statim menses obstruerentur: hora nona ante meridiem die Lunæ consilium meum petebat, de vehementi dorsi dolore, cephalgia, nausea, languore, & siti conquerebatur, pulsus erat ad 75. & menstruantium, adinstar, lingua sicca, perspiratio plus minusve impedita, alvus constricta: præscripsi enema ex decoct. hord. ol. oliv. & sale neutro quodam, nulla vero alia dedi medicamenta, ut. quid Natura faceret, viderem. Hora tertia post meridiem non parvam albi coloris spissam evomit materiam, hora nona aliam ejusdem generis vomitu expulsit materiam: pedes.

femina non gravida, & ex illis, quæ exinde sequuntur, manifeste patet.

Et quod plethora, quæ aliquando post nonnullos fit annos, in feminis valentibus menstruationis fit consequentia, ex illis, quæ de plethora universali dicta sunt, facillime intelligitur.

§. X V.

Via uterina obstructa, materia descripta in sanguinis massam abit, & effectus par. 6^{ti}. producit; Natura vero, quæ in administratione rerum suarum valde benigna est, & quammaxime in illis, quæ ad regnum animale pertinent, alias ad materiam illam expellendam invenit vias: tunc enim, vel per

dēs foveri jubebam, illa nocte bene dormiebat, altera die optime valebat, sapore quodam peculiari, qui quasi æreus erat (ut feminae verbis utar) pro duobus diebus solummodo remanente: nulla prorsus usurpavit medicamenta, nec ullam post obstructionem sanguinis amisit guttulam, sed e contra die mercurii carnis bovillæ (vulgo beafstake dictæ.) fere pondus cuni sufficienti quantitate panis comedit, & postea bene valere perrexit. An non materia ovariis secreta, quæ propter matricis obstructionem per uterum non expelli poterat in sanguinis massam regurgitavit, omniaque symptomata modo descripta produxit, & tandem vasis gastroepiploicis expulsa feminam curavit?

per vomitum, (v) vel uropœiesin (w) vel diarrhæam, (x) vel forsan per sudores aliquando materiam illam expellit.

§. XVI.

(v) Ut patet ex illis, quæ par. præcedenti in nota dicta sunt, quorum forsan millia exempla singulo anno contingunt.

(w) Sæpe vidi feminas quarum menses obstructæ erant de doloribus dorsi vehementer conquerentes, quæ urinam justo majori copia, & sedimento albo spisso gaudentem expellebant, qua expulsa, symptomata mitigabantur, & feminae duarum dierum spatio, absque ullius sanguinis guttulæ amissione convalescebant.

(x) HALLERUS in prælect. ad BOERH. ait, aliquando etiam salivatio, aut diarrhæa mensium vice fuit.

Idem affirmatur apud FREIND c. 9. p. 64. & in Eph. nat. cur. Dec. 7. ann. 10. obs. 93.

Qui porro de mensibus per alias vias fluentibus legere desiderat evolvat HALLERUM, BARTHOLINUM, the Philosophical Transactions of London. &c.

SWIETENIUS de hisce mentionem faciens ait ad §. 1286. Certum est per observationes fideles, & numerosas, quod sanguis ob suppressionem menstruorum retentus, adeoque accumulatus in corpore, miras sæpe inveniat vias, per quas exeat. Solet quidem plerumque hoc explicari, quod per plethoram distenta vasa rumpantur quandoque, vel & nimis dilatata, absque ruptura, per anastomofin sanguinem emittant, sed tamen inde non patet evidenter, quare in plethora a suppressis mensibus nata hoc contingat frequentius, quam si ab aliis causis nimia copia sanguinis accumuletur in corpore: ad §. 1284. dictum fuit a sola plethora menstrui fluxus causam deduci non posse, cum sanguinis missiones non impediant, quo minus solito tempore menstrua prodeant; Eadem illa causa, quæ aperit vasa uterina, quam me ignorare lubens fateor, si applicetur aliis corporis vasis, idem facere poterit.

§. XVI.

Sed forsan quispiam dicet, si materia hæc peculiaris; quæ aliquando effectus par. 6to. descriptos producit, menstruationis esset causa, in tenerrimis embryonibus, qui omne nutrimentum ex sanguine materno habere debent, adlatos effectus produceret, atque si illos non interficeret, tenello saltem foetui multa mala adferret; hoc tamen non fit, imo legibus summi Numinis, quod omnia adeo dirigit, ut humano generi commodissima atque utilissima fiant, repugnaret.

§. XVII.

Hancce propositionem sequenti modo solvere conor. — Natura non solum humano generi, verum quadrupedibus; aliisque animalibus uterum, ovariaque dedit, uterum ad impregnatum ovulum accipiendum & nutriendum, ovaria ad stimulum venereum producendum & materiam menstruum fluxum efficientem secernendam. Nunc vero perscrutemur, quid graviditatis tempore in corpore feminino fiat, quinam effectus exinde oriantur, & quo maneat materia descripta statuto illo tempore.

§. XVIII.

§. XVIII.

De fluxu menstruo tempore graviditatis.

Femina fere semper manet sana, & quasi intacta ab ipso conceptu ad tempus, quo catamenia fluere oportent, tunc vero plurimæ de dolore quodam interno in ovariorum uterique regione conqueruntur, mox post nonnulla symptomata §. 6to. descripta sese obferunt, tandem nausea afficiuntur mulierculæ, & materiam quandam albam spissam vomitu expellunt, quæ nausea & vomitus plerumque fit mane, & quidem ipso surrectionis tempore: hæ feminæ post vomitum per totum fere diem alioquin bene valent: aliæ loco mane expellendi materiam viscidam, continuo evomunt, omniaque tam fluida tam solida pene expellunt, & vomendi nifus, vel ipse vomitus per totum fere diem perdurat.

Aliæ rursus pyrofi laborant, & hic morbus adeo familiaris est gravidis, ut SAUVAGESIUS, aliique pyrofin inter graviditatis signa recensuerint.

Aliæ vero nec evomunt, nec nausea, aut pyrofi afficiuntur, sed materia quædam viscida uropoeiesi expellitur.

Aliæ

Aliae per vasa vaginae albam quamdam materiam aliquando sanguine tinctam ejiciunt: omnes tamen catameniorum tempore menstruantium febricula afficiuntur (y).

§. XIX.

Horum symptomatum causae sequenti modo hucusque a Physiologis explicatae sunt, nausea & vomitus e consensu nervorum uterum inter, & ventriculum, & cephalalgia ex eodem consensu, & ex plethora originem haberent, unde pyrosis, unde visciditas illa vomitu expulsa, atque unde materia alba spissa per vaginam fusa hucusque intactum remansit, atque illa quae per uropoeiësin fiunt, nondum, quoad scio, observata sunt (z).

§. XX.

(y) Inter graviditatis signa quoque recensendum est, quod oculi magis contracti, & cavi sese obferant, & oculorum album livido colore tingatur. Quae omnia non sunt plethorae signa: si enim justo major sanguinis quantitas in corpore hæreat, oculi prominent, & vasa in oculorum albo sunt rubra, dum in plurimis gravidis juxta tempus, quo menses fluere oportebant, facies fit pallida, & contracta, imo aliquando colorem graviditatis tempore naturalem amittit, & nigrescit, ut patet ex artis Apollinei antistitis Cl. LORRYI exemplo, in præstant lib. de melanch. & morb. melanch. tom. 1. p. 230.

(z) Hoc est, quod materia alba spissa, absque sanguinis evacuatione, regulariter sit expulsa; sanguinis enim eva-

§. X X.

Secundum nostram opinionem, symptomata §. 18va descripta sequenti modo explicanda sunt. Materia menses producens, quæ propter uterum occlusum non expelli poterat, in sanguinis massam abit, effectusque antea plus semel descriptos producit. Natura vero, quæ defectus, vel errores, si aliquando contingant, fere semper emendat, mox alias ad expellendam illam materiam invenit vias, materiam nempe frequentissime propellit ad vasa gastroëpiloica ventriculi, ubi irritationem facit, unde nausea, & vomitus nascatur, quibus vasis materies hæc heterogenea expellitur: hic vomitus plerumque fit mane, & causa forsan in eo hæret; nocte ventriculi contenta sub somno musculorum abdominalium ipsiusque ventriculi, & diaphragmatis tunc quammaxime agentis ope in duodenum expelluntur, & ventricu-
lus

tionem per vesicam, mensium tempore, regulariter redientem, jam observavit HOLLERIUS oper. pract. l. 1. c. 52. p. 436. sic quoque GALENUS (α), *de sanguine cum rubra quadam sanie perinde ac si carniū recens mactatarum loturis fuliginem miscueris*, mentionem facit (α) de loc. affect. lib. VI. Cap. V.

lus magis minusve fit vacuus, in quo vacuo ventriculo materiae sese inferendi datur occasio, donec femina in lecto tranquelle jacet, materia hæc absque quo ullo malo effectui in ventriculo manet: mox vero si femina sese moveat in actum fertur, (a) ventriculumque adeo irritat, ut cuncta sua contenta expellat: hisce expulsis, causa ablata evanescit effectus: per diem vero cum cibo potuque adeo miscetur hæc materia, ut paucos vel fere nullos possit producere effectus, nisi in feminis valdequam irritabilibus; & si aliquas sensationes ingratas producat, mulierculæ quasi instinctu Naturæ (b), impulsu

(a) Notum est (inquit SWIETENIUS loco quodam) si quis vinum acidum ingesserit, vix molestiam sentiet, verum si eructaverit vel in rheda vestus concutiat, solet cardialgia sequi. Sic quoque vomitoria post corporis motum melius, & citius operationes siue effectus suos producant, & quidem adeo, ut Tart. Emet. parva dosi absque corporis motu ut purgans, cum ejus motu, ut Emeticum operetur.

(b) Porro notandum est, nonnullas dari feminas, quæ aliquando acerrimo appetitu unius alteriusve cibi, quantitatem stupendam, quando gravidæ sint, comedere optant. Sic e. g. ait TULPIUS se vidisse feminam, quæ inpregnata delectabatur tam impense hæcibus salitis, ut ante partum comederit mille & quadringentos: attamen sine ventriculi offenso, ulloque sanitatis dispendio: & infans eodem delectabatur appetitu, ut, cum necdum posset verbis, expetieret tamen ejaculatu halices.

automatico corpora terrestria, materiam illam absorbentia avido ore comedunt; atque eo modo malum inde nascens emendant, & per parvam diarrhæam feliciter curantur. Verum etiam non negare possum, quod consensus, qui ope nervorum est uterum inter & ventriculum, nonnunquam irritationem, nauseam, atque vomitum producat verum consensus non major est inter hæc duo organa, quam inter uterum, & renes, vesicam, intestina &c.: & si consensus unica esset causa, cur quæso symptomata illa inciperent tempore, quo menses fluere debebant? & unde nasceretur materia illa viscida?

Quod ad pyrosin: optime NOSOLOGORUM principes SAUVEGESIUS atque CULLEN pyrosin interter graviditatis signa recenserunt; quod me quoque experientia plus semel docuit.

Explicare quomodo pyrosis ex graviditate fiat quamvis sit ardua atque difficilis res, pro viribus conabor. Pyrosis enim secundum nosologos est *Epigastrii dolor urens, cum copia humoris aquei, plerumque insipidi, aliquando acris eructata* (c).

Hic

(c) CULLEN nosologia seu genera morborum C. LIV.

Hic morbus utrumque sexum afficit, præcipue tamen & frequentius fequiores, & imprimis feminas steriles (teste Cl. CULLENO) (*d*).

Materia descripta, quæ propter vasorum uterinarum obstructionem graviditatis tempore non expelli, poterat in sanguinis massam abit, & effectus nonnullos §. 6^{ti}. producit, tandemque ad vasa gastroëpiploïca propellitur, quo vasa illa minima plus justo extenduntur, qua extensione 1mo. majori gradu ventriculi glandulæ minimæ premuntur, & contenta sua limpidum fluidum expellunt. 2do. Acri vel saltem insolita materia vasculorum illorum nervi afficiuntur, qua irritatio in glandulis modo dictis, quibuscum connectionem habent magnam, produci-
tur, & quo magis partes illæ premantur, atque irritentur, eo majorem fluidi copiam expellunt, ut in Cholera, aliisque morbis manifeste patet.

Materia illa irritante ventriculi nervi afficiuntur, unde, me Judice, dolor urens, tensivus atque contractorius, quem semper morbus ille comitatur, mox post dolorem urentem nausea fit, quod ma-

(*d*) In prælectionibus suis practicis.

materiae jamjam ventriculo expulsae signum est: & tandem ut nosologi bene observarunt ructus acres oriuntur, & morbus vel vomitu vel sedibus finitur.

Cl. CULLENI observatio, quod feminis sterilibus morbus sit familiaris, optime cum theoria nostra convenit, & causa quidem in eo hæret: mulierculis sterilibus menses non fluunt, quo uterus manet occlusus, & ex uteri obstructione sterilitas oritur: nam, ut in paragraphis sequentibus demonstraturum sum, mensium fluxus ad foecunditatem promovendam quammaxime necessarius est.

Utero enim obstructo materia menstrualis in sanguinis massam abit, ad ventriculum propellitur, & pyrosin producit.

Aliquando menses (testibus auctoribus) graviditatis tempore regulariter fluunt: & hoc quidem sæpe contingit; nempe quod feminae gravidæ materiam albam menstruationis stadio de utero fundant; quam aliquando sanguinis evacuatio sequitur; & non mirum: vagina enim ex eodem trunco vasa sanguifera habet ac uterus, imo non solum vaginae & utero contingit, ut sanguis post materiae viscidæ evacuationem expellatur; verum etiam aliis in locis idem ob-

ser-

servatur: feminae enim vomitu, mensibus obstructis
saepe sanguinem evacuant.

Materia viscida porro nonnunquam graviditate
per urinarias expellitur vias, postquam symptomata
parag. 6^{ti} praegressa sunt, atque absque nausea
aut vomitu, aut alio quodam morbo, mulierculae,
novem graviditatis menses sanissime vivunt.

§. X X I.

Non desunt porro exempla (e) feminarum, quae
non gravidae nunquam sanguinem de utero fundunt,
mox vero, si gravidae sint factae, evacuatione illa
gaudent, ita ut apud illas mulierculas sanguinis fluxus
periodicus graviditatis sit signum.

Nonne forsan causa in eo haeret? Quod dum non
sint gravidae haec feminae, per uteri vasa materia de-
scripta expellatur, quae forsan majori elasticitate
praedita sunt, quam vasa vaginae, & quae ergo,
materia hac expulsa, sese subito, absque ulla sangui-
nis

(e) Eph. Nat. Cur. vol. X. obs. 90.

DEVENTER nov. lum. art. obst. p. 71.

Journal. med. tom. II. n. 4.

STORCK. Weiberkrankh. tom. VII. pag. 62.

nis evacuatione, rursus contrahunt: dum e contra graviditatis tempore, via illa obstructa, materia descripta per alias vias, ut antea jam dictum est, sese exonerans, per vasa vaginæ, cujus sanguifera vasa forsan, illis in feminis non sunt adeo elastica, cum sanguinis fluxu expellitur.

§. X X I I.

Aliquando tamen fit, quod in gravidis nulla evacuationis materiae descriptæ indicia per vias memoratas sese obferant.

Nonne forsan tunc per sudores, aut alias secretiones, & medicis & mulierculis ipsis insciis, materia hæc expellitur? Nam plurimæ feminae dantur, quæ per totum graviditatis tempus bene valent, & ne unicam materiae descriptæ per loca adlata fundunt guttulam, attamen in illis singulo mense, & quidem eodem tempore, quando catamenia fluere deberent, menstruantium symptomata nonnulla, inter quæ manifeste febris menstrualis, observantur.

Idem

(f) *Aliquando etiam salivatio aut diarrhæa mensium vice fuit:*
ait HALLERUS in prælect. ad BOERH.

Idem quoque adnotavit Cl. WERLHOVIUS (g) dum Tempore statō menstruo, quodcunque illud sit, si fluxus non redit per graviditatem, vel lactationem, vel causas morbosas suppressus, quis est, qui nesciat, sæpe molimina tunc aliqua sentiri, quæ, peracta fluxus alias consueti hebdomade, cessent, & sæpe non redeant prius, quam tempus statum per menstruam periodum revertatur.

§. XXIII.

De materiae descriptæ Utilitatibus.

Naturam nil frustra creasse veteres jam dixerunt: & plurimorum organorum utilitates in corpore animali veteribus incognitæ, recentioribus inventæ, & descriptæ sunt.

Cujus vero utilitatis est fluxus menstruus regulariter recurrens? Materiam peculiarem ovariis secretam singulo mense uteri ope, si femina non sit gravida, naturaliter expelli, graviditate vero per alias fluere vias, antea, ni fallor, demonstratum est.

Dum

(g) Observ. de febribus pag. 229.

Dum autem mulierculæ illius fluxu adeo cruciantur, ut antea jam dictum est, & ejus fluxus defectus sexum sequiorem facit sterilem necessarie utilitates quædam exinde oriri debent.

§. XXIV.

Nunc ergo perspiciamus, quid catameniorum tempore fiat, & quinam effectus exinde oriantur. Uterus naturaliter interne tunica (b) vel membrana qua-

(h) Hancce Uteri membranam internam HALLERUS (α) deneget, dum ait. *Uterus omnino tegitur a peritonæo tanquam externa membrana, & undique clauditur, ut nihil apertum sit præter tubarum aperturam. Interior autem tunica (inquit) nulla adest, ne minus facile uterus in molem majorem distenderetur.*

Celeb. SMELLIUS membranam uteri internam descripsit illamque crassam esse affirmat. Dr. BURTON autem ipsius adversarius multum contra hoc insurrexit illamque esse tenuem dicit.

CLAR. tamen WINSLOWUS omnium optime illam descripsit dum inquit §. 596. part. 4. *Interna cavitatis uteri superficies membrana subtilissima investitur. Portio ipsius lata, quæ ad fundum pertinet, admodum polita atque æqualis est; portio vero angusta, quæ ad orificium ducit, peculiari modo rugosa existit.*

Omnes, quas ipsemet vidi, tenuissimæ erant.

Et tempus & locus vetat primorum hujus seculi anatomiecorum controversiam respectu hujus membranæ describere; quin nempe membrana hæc ab utero separari possit atque ovo integumentum præbeat, & postea recrescat, nec ne? An tria dentur orificia istis tubarum Fallopii, atque uteri oris correspondentia in externa ovi membrana, an vero non? Quin sit, simplex an duplex inveniatur?

1 (α) Prælect. Acad. in BOERH. tom. 5. part. 2. pag. 18. in nota.

quadam tenui vestitus est, quæ uteri cavitatem glabram facit: atque ejus orificium in femina non gravida naturaliter apertum est, ex quibus fieret, quod ovulum ovario expulsum, si in uterum concavum glabrum incideret, nullis corporibus, quibuscum concreescere posset, in medio existentibus, sua gravitate ex utero caderet, & sic exinde abortus fieret.

Quid vero Natura fecit ad hoc præveniendum; ovariis materiam jam jam descriptam secrevit, atque ad uterum propulsit, ut vasorum sanguiferorum ope expelleretur, unde uteri interna superficies glabram suam formam amittit, & vasculis apertis irregularem quamdam figuram acquirit: si nunc ovulum membrana externa innumeris vasculorum absorben-
tium ramulis prædita vestitum in uterum incidit, concretio hosce vasculos inter ipsumque uterum fit, qui abortus impeditur: nam si inosculatio vasorum duas inter partes sit libera, harum partium concretio exinde oritur; sæpissime autem hoc in chirurgia observatur: si enim digitorum sequentium duorum superficies lateralis epidermide adeo destituatur, ut nullo corpore heterogeneo intermedio, sese invicem tangant, digiti concreescunt; idem quo-

que aliis corporis humani partibus non raro contingere, experientia docet.

§. XXV.

Et hæc forsan causa est, cur feminae mox post mensium fluxum majori gradu quam aliis temporibus æstro venereo afficiantur; quia nempe uterus illo tempore ad impregnatum ovulum accipiendum & nutriendum aptissimus est, & concrescendi commodissima datur occasio: unde jam GALENUS (i) statuit: *Conceptus potissimum fit, quum menstrua novissime cessarunt.* Et causa forsan in eo hæret, quod, post primam vel secundam hebdomadem, vasa rursus contracta sint, & ovulum quamvis in ovario imprægnatum (si post illud tempus impregnari possit) & per tubam Fallopianam ad uterum adlatum, inscia matre, quia cum utero non concrescere potest, & orificium uteri apertum est, foras expellatur: Sic etiam ait SWIETENIUS (k): *præterea pleraque mulieres impregnantur post menstruum*

(i) De Semine lib. I. cap. III. in fine Chart. tom. III. pag. 136.

(k) Comment. in Herm. BOERH. par. 1296.

struum fluorem finitum, unde peritæ matronæ tempus futuri partus computare solent, dum initium graviditatis ponunt decimo quarto die post initium ultimi fluoris menstrui, & eventus toties confirmavit satis justum fuisse hunc calculum.

§. XXVI.

Ex quibus mihi probabile videtur, materiam descriptam ovariis secretam, modo nobis incognito, ad uterum transferri, ut ejus ope vasa uterina adeo aperiantur, ut ovi vasa externa facillime cum illis concreescere possint: feminis ergo masculini effectū, ovulum ovario inclusum modo quodam, quem alio tempore, quando de conceptu loquar, fusius tractare intendo, imprægnatur. In corpore vero feminino ope materiæ jamjam descriptæ uteri vasa aperiuntur, quod ad fœtum nutriendum, atque illius concretionem cum utero producendam quam maxime necessarium est: in utroque ergo sexu tam mulierum ovariiis, quam virorum testiculis, fluidum quoddam phenomena toto cœlo a se invicem differentia produciens, ad eundem scopum ad generationem promovendam inserviens atque necessarium, secernitur.

§. XXVII.

De materia descriptæ fluxu in animalibus.

Natura non solum generi humano, verum ipsis animalibus (1) modo paragrapho precedenti descripto favit. Omnia enim animalia, cum œstro venereo afficiuntur, liquorem quemdam mucilaginosum, nonnulla sanguine tinctum, alia vero album & sine sanguinis indicio, de utero fundunt, & quidem me iudice propter easdem rationes, ac catamenia in muliere fluunt, nam hujus liquoris fluxu in animalibus, eodem modo ac mensium fluxu feminis, vasa uterina aperiuntur. Hæc evacuatio in brutis fit circa tempus coitus, hoc est circa stadium, quando uteri apertura quam maxime sit necessaria.

§. XXVIII.

Sed cur quaeso in animalibus circa coitus tempus solummodo, feminis vero singulo mense hæc evacuatio fiat?

(1) Omnia quadrupeda vivipara, quæ suffragines flectunt menses pati ait ARISTOT. de gen. anim. lib. I. C. XX., aliis locis dicit. Quod crassiora mingant & in pilos plethoram absorbant: aliis locis expresse dicit, vaccas menstruare. — Sic quoque BOHNUS, STAHL, PLATER, teste SCURIGIO canes menstruare ajunt.

evacuatio contingit? Causa forsan in eo hæret, Natura feminam omni mense fieri posse gravidam, voluit, ut genus humanum omnium animalium majorum prædominans atque maximum esset, & quoniam feminae sæpius, quam animalia abortum producant, & viri multa vitæ pericula subire debent sapientissima rerum magistra generi humano, ut pluribus aliis favoribus, hisce quoque quammaximè favit: porro animalia multa dantur plures embryones uno eodemque graviditatis tempore in utero gerentia, dummodo femina unum foetum plerumque in lucem edit: alia vero minus vitæ stadium habent: et majorum animalium propagationem Natura limitavit 1º. ne sua ferocitate humano generi nociva essent; & secundo ut eorum femellæ, non tam sæpe gravidaë, neque cestro venereo affectæ, facilius hominum commodis inservirent.

Hisce finem imponam cum SWIETENII (m) verbis qui ait. *In femina humana fluorem menstruum fecunditatis esse signum satis unanimis medicorum sententia est: Observatur prodire naturaliter illo*

vi-

72 DISSERTATIO PHYSIOLOGICO-

vitæ tempore, dum corpus aptum est concipiendo, servando & nutriendo foetui: cesset idem, dum ætate corpus huic muneri ineptum redditur, unde tunc effœtæ vocantur mulieres; cum autem non certo anni tempore, ut in brutis (n), sed semper in utroque sexu generandi potestas adsit, hinc feminae humanæ uterus singulis mensibus fluore hoc irrigatur, cum in brutis, uterus & pudenda tantum diffluent humoribus illo anni tempore, quo œstro venereo stimulantur.

CONCLUSIO.

Ex quibus prægressis hæc conclusio facienda est ut in sexu potiori testiculorum ope semen sic in sexu sequiori ovariorum ope materia descripta secernitur, quæ & stimulum venereum & menses ipsos producit: Nonne forsan subtilissima hujus materiæ pars in coitu, vel genitalium titillatione expellitur; cras-

(n) Mutatio quaedam circa coitus tempus non solum animalium feminino, sed masculino sexui contingit sic, enim teste Reaumuro Acad. des Scienc 1725. pag. 486., glis quidam datur, qui glis moscatus dicitur, in quo ante œstrum Venereum, & post illud tempus, figura, colore, & situ tam testiculos ipsos, quam eorum epididymides, & vesiculas seminales quammaxime mutari, observatum est.

crassissima, quæ menses producit, remanente; dum femellæ unanimiter testantur, quod post justam titillationem quamdam cœstri venerei paroxismus finiat, unde teste TISSOT feminæ quoque onanifare dicuntur, quod absque materiæ feminalis existentia non intelligi potest: Cujus materiæ auxilio vel operatione, mutatio vel aptitudo quædam, in ipso ovulo, ante conceptum in ovario hærenti, & majori aliis (a) adeo nascitur, ut feminis virilis effectu impregnari possit, quæ materia subtilissima sive spiritualis porro facultatem habet genitalia irritandi & ad venerem stimulandi: Cujus vero crassissima pars ad vigesimum octavum, vel vigesimum nonum diem, secundum Naturæ leges (b) in ovariiis retinetur, ut organum hoc ad ~~fœtus~~ concretionem

*tandemque
propellitur.*

(a) Ut jam RITSCH observavit atque sæpissime vidi.

(b) Si forsan quispiam rogat, cur ad vigesimum octavum vel vigesimum nonum diem materia illa in ovariiis manet, & cur non citius vel tardius expellitur, cum HALLERO qui loco quodam ait. *Non magis credo me ad respondendum teneri, quam tenerer, si quærerer, cur nono mense fœtus humanus in lucem edatur, alio mense equinus, ovillus: aut si rationem peteres, quare plantæ aliquæ Junio, & quare sexta post floram septimana cerasa maturescant, quarto mense poma, castaneæ quinto.* Unicum quod respondebo est, lex est naturæ, cujus effectus mortalibus mirabilis est.

nem cum ovulo producendam, illudque nutriendum singulo mense aptum fiat.

Contra hæc forsan objicitur 1mo. Puella tenera stimulo venereo aliquando afficitur, antequam catamenia fluere incipiunt. 2do. Menses non nunquam fluunt, quamvis in se non stimulum ad venerem observat femina: imo ait SWIETENIUS. *Plures noscuntur menstruantes, quæ in venerem segnes maritorum evitabant complexus morosæ*: ex quibus videtur materia menses producens, ab illa stimulum ad venerem efficiente, differre. 3^{tio}. Dantur feminae libidinosæ, quibus nunquam catamenia fluxerunt, idem quoque in vetulis aliquando locum habet.

Contra quas objectiones sequenti modo arguentor, & quidem contra 1^{am}. non solummodo juvenulae sed etiam nonnulli masculi ante pubertatem (ut plurimi testantur) æstro venereo afficiuntur, & post titillationem justam idem, ac postea in expulsionem feminis sentiunt: in sexu ergo masculino, non semine expulso, cur quæso menses fluere insequiori, dum semen masculinum, & materia descripta menses producens iisdem effectibus gaudent, ut antea jam demonstratum est: contra 2^{dam}. objectionem,

nem: materia subtilissima, & quasi spiritualis genitalia ad venerem stimulans per alias forsan fluit vias, ac quidem crassior pars, quæ uteri vasis sanguiferis expellitur: organa ergo per quæ subtilissima transire oportet, possunt esse obstructa, dum e contra aliis viis apertis tam subtilis, quam crassior pars per illas expellitur. Contra 3^{tiam}. objectionem: vasa sanguifera, per quæ crassissima pars fluere debet obstructa esse possunt, dum via pro subtilissima aperta remanet, quod in vetulis locum habet: in junioribus tamen feminis lascivia aliquando quoque absque mensium fluxu observatur, sed in illis per alia loca, ut antea sæpius demonstratum est, materia descripta pro maxima parte expellitur.

En benevole lector illa, quæ de hac intricata materia collegi: hisce autem finitis amicus meus J. P. MICHELL mihi dissertationem suam inauguralem (c), quæ ante tres hebdomades in hac alma Academia publice defenderat, tradidit; in qua multa inveniuntur; quæ theoriæ nostræ non parvam lucem præ-

(c) De mirabili, quæ caput inter & partes generationi dicatas intercedit, Sympathia.

76 DISSERTATIO PHYSIOLOGICO

præbent, quapropter nonnulla, quæ pag. 6ta. sunt scripta hic deponam: eoque magis, quia Celeb. Archiatri G. VAN DOEVEREN viri tam munerum gravitate quam doctrina & meritis clari auctoritate, teste MICHEL, scripta sunt.

Doctiss. ergo MICHELL. pag. 6ta. dicit.

1. Effectus pubertatis tempore in sexu sequiori conspicui vix explicabiles sint, absque talis materiae concursu.
2. Effectus mox memorati maxime convenient cum iis, qui in potiori sexu observantur, ex ipso femine ortum ducentes.
3. Seminalis illa materies effectus profert in sequiori sexu, qui in potiori, juxta leges determinatos, ex ipso femine oriuntur: innuo illa exempla, ubi virginibus barba in mento increvit, vox virilis fuit facta, & tanta accedit mutatio, ut externam virilis habitus formam induxerint.
4. Morbi foeminei varii a menstruatione anomala non repetendi; vulgo irritabilitati nimiae adscripti, v. g. Passio Hysterica; quæ sæpe oritur, ubi nullum omnino uteri vitium organicum adest, quum tamen causam in utero hæere ipsæ sentiant ægræ & fateantur.

5. Docet hoc etiam Furor uterinus & epilepsia, eorumque periodicus reditus: hi enim morbi saepe oriuntur, ubi nullum vitium organicum adest genitalium, nulla menstruationis anomalia, quum tamen ex utero ortum eos morbos saepe, imo priorem semper ducere tam certum, quam quod certissimum.

6. Docent hoc morborum supra memoratorum causas, v. g. Veneris abstinencia nimia, amor frustratus, vel & nimius, quæ certe in commune sensorium & genitalia agentes causæ, imaginationem depravando & materiam feminalem corrumpendo, promum condum horum morborum constituunt.

7. Idem monstrare videntur horum morborum symptomata, præter topica enim uteri mala, adest enormis ad Venerem appetitus, dolor ad uteri regionem, pruritus, imo saepe effluxum materiae ex genitalibus paroxysmus solvitur (d) & hoc saepe fit, cum nullum omnino adsit, vel ute-

(d) V. HOFFMANN *Méd. Rat. Syst.* T. IV. P. III. pag. 164. & ASTRUC. *Mnl. des Femmes* Tom. IV. p. 65. 80.

78 DISSERTATIO PHYSIOLOGICO-

uteri, vel genitalium vitium organicum, imo ne menstruatio quidem anomala.

8. Neque dissimilia docent horum morborum exitus & curatio: vix enim, nisi menstruorum anomalia adest, & ne tunc quidem, nisi prudentissime, conveniunt antihysterica illa calida, stimulantia, emmenagoga, quæ in Passione Hysterica, Furore uteri & Epilepsia ex eodem ortum ducente, a multis commendantur: hæc enim uteri actuositatem stimulantia, stimulo ipsam causam morbi augent, quæ optime, per remedia crasin humorum corrigentia, & solidorum sensilitatem minuentia tolleretur: sic materies seminalis corrigeretur, & acritas subigeretur, solidaque contra stimulum armarentur: hinc Cortex Peruvianus, Martialia, temperantia, antispasmodica, emollientia tanti in his morbis sunt usus.

9. Probabilitas existentiae hujus liquoris multum inde augetur, quod constat, hos morbos sæpe minui, imo ex integro non raro tolli, titillatione partium genitalium prudenti, vellicatione pilorum, aliisque hujus generis remediis, quæ post optima revellentia & derivantia frustra applicita

mor-

morbū sæpe tollunt: unde videntur elici posse hæc remedia non agere sola vi revellente, derivante, verum & singulari quadam actione materiam illam, morbum causantem, provocare, quum constet hos morbos per effluxum talis materiei sæpe solvi.

10. Sed &, quod magis est, ipse coitus, Auctore HIPPOCRATE, sæpe in desperato casu morborum horum sanationem absolvit, qui cujuscunque generis remediis restitissent: hoc autem coitu videtur excerni singularis ille humor, qui qualitate & forte quantitate in his morbis peccare videtur.

11. Robur his addit uteri fabrica vasculosa, & ovariorum analogia cum testibus, quæ docere omnino videntur materiei cujusdam secretionem.

12. Neque parum mihi videtur probare analogia ab aliis organis petita; vix enim in H. C. organon adest, appetitui cuidam destinatum, quod non habeat liquidum quoddam, stimuli vice gerens, quo irritatum excitat sensationem in mente rei, quam appetimus, & organon ad accipiendum vel expellendum adaptatur. Ventriculus vi g. & intestina succo gastrico, enterico & bile, vesti-

ca urinâ, alvus fœcibus stimulantur, ideam, famis, vel & fordium expulsionis excitat in mente, & ipsum organon suo determinato stimulo ad agendum disponitur & incitatur: quid itaque, quum omnia organa tali stimulo gaudeant, uterustali careret, quum nullus, in quo vehementius ruimus omnes, appetitus detur.

13. Ipsi Viri celebres, qui seminis existentiam non admittere videntur in sexu sequiori, horum argumentorum vim percepisse videntur; *stimuli Venerei* nomine usi: quid enim per hunc stimulum intelligerent, nisi quidem illum uterum & genitalia ad Venerem incitantem, ipse hypothesibus infensissimus, supra laudatus Cl. ALBINUS (e) sequentibus verbis se ab hac hypothesi haud alienum fuisse docet, „ *Igniculi venerei incitant faciuntque, ut appetat sexus alterum* &c. ibi enim per igniculos illos stimulum venereum intelligi, satis clarum mihi videtur.

14. Morbi præterea uteri & ovariorum, quos cum aliis organis secretoriis communes habent, ulterius

(e) L. c. §. 1403.

rius sententiam meam adstruunt: scirrhus v. g. cancer, carcinomata, aliaque hujus generis mala, organa generationis frequentissime infestant. 15. His argumentis colophonem adjiciat Autopsia; in mulierum enim, quæ diu a venere abstinuerant, defunctorum utero materiam seminalem se vidisse adserit, non minimi subfelli Medicus Jo. FERNELIUS (f), & uterum hysteromania- cæ hunc liquorem magna copia continuisse vidit ARNAUD (g).

Ex quibus auctor mecum materiæ feminalis existentiam in corpore feminino probare conatur.

(f) *Medicin. univers. lib. VII. cap. VI. p. m. 177.*

(g) *In libr. cit. Apud HALLERUM. El. Physiol. T. 8. p. 14.*

F I N I S.

MANTISSA THESIUM.

I.

Superfoetatio locum habere potest.

II.

*Nec ex animalculis LEUWENHOEKIANIS, nec
ex utriusque sexus seminis mixtura foetus
producitur.*

III.

*Quamvis juxta primorum anatomicorum opinio-
nem vasis lymphaticis encephalon destitua-
tur, illa ibi æque ac in aliis C. H. parti-
bus hæere, opinor.*

IV.

*Corpus luteum non hæret in ovario ante con-
ceptum, sed ovuli expulsi quasi reliquium
remanet.*

V.

*Fimbriarum dispositio morbosa, earumque con-
cretio, foetuum extra uterinorum plerumque
est causa.*

VI.

.IVI.

*In vetulis ova non evanuerunt ut HALLERUS
voluit, verum plerumque indurata sunt.*

V I I.

.I I X

*Callus ex periostio nascitur, & materia post
trepanationem foramen in calvaria tegens non
ex osse, sed ex pericranio originem habet.*

V I I I.

.I I I X

*Spina Ventosa morbus est universalis in toto
systemate hærens, non vero particularis,
quamvis sese ea sub forma plerumque obferat.*

I X.

*Lues Venerea & Gonorrhœa morbi sunt in
natura sua differentes.*

X.

*Febris puerperalis morbus est contagiosus, ple-
rumque lethalis.*

X I.

.XI.

*Qui in omni delirio cum pulsu justo fortiori
Venæsectionem præscribunt, male agunt,
& sæpe ægrum eo modo interficiunt.*

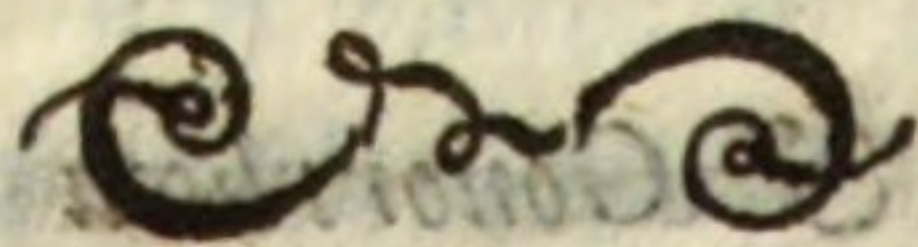
XII.

*Sententia BOERHAVIANA, quod infantum Ra-
chitis ex parentibus Venere nimis debilitatis
originem habeat, mihi non verosimilis videtur.*

XIII.

*Cortex Peruvianus in substantia dandus ante
decocta vel extracta in febris eligendus est.*

XI

X

.IX

Themmen, Phoebus Hitzerus

Diss. phys.-med. inaug. de mensibus, ex materia quadam peculiari, ovariis
secreta, oriundis

Lugdunum Batavorum 1781

4 Diss. 5073#Beibd.18

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11028848-8